

OTDK DOLGOZAT

2023.

jelige: vse523

Srí Lanka aktuális kihívásai

- a szigetország geopolitikai és biztonsági kérdései -

2023. január 11.

Tartalomjegyzék

Értekezés betekintése.....	3
1.Bevezetés.....	4
1.1.Srí Lanka kutatásának elméleti háttere.....	6
2. Srí Lanka általános bemutatása.....	8
2.1 Geopolitikai és geostratégiai vonatkozások.....	12
2.2 Az aktuális társadalmi, gazdasági és biztonsági kihívások.....	17
2.2.1 A kormány végső bukása.....	21
2.2.2 A Covid és a háború hatásai.....	23
2.3 Biztonsági faktorai.....	25
2.4 Fejezet összefoglalása.....	27
3. Külkapcsolati tényezők és jellemzők.....	29
3.1 Srí Lanka kapcsolata Indiával.....	30
3.2 Srí Lanka kapcsolata Kínával.....	32
3.3 Srí Lanka kapcsolata az USA-val.....	34
3.4 Srí Lanka nemzetközi szervezeti jelenléte.....	34
3.5 Fejezet összefoglalása.....	39
4. Összefoglalás	40
Irodalomjegyzék.....	43

Értekezés betekintése

A dolgozat célja Srí Lanka mai helyzetének a vizsgálata és bemutatása, különös hangsúlyt fektetve a geopolitikai aspektusokra és a biztonságpolitikai kihívásokra, túlmenően az előnyök és jelenlegi problémák részletezésén. A következőkben egy átfogó képet szándékozom tükrözni az olvasó számára a szigetország helyzetéről, mely éppen egy igencsak vészjósló összeomlás folyamatát vázolja, megmutatva ezzel a világ többi országának, hogy miként tud ránehezni a minket körülvevő elmúlt évek világjárványa, és egy háborús helyzet, egy egyébként is instabil alapokkal rendelkező állami berendezkedésre.

A továbbiakban ezt három nagy fejezetre felosztva teszem meg, melyek bemutatják Srí Lankát általánosságba véve, csakúgy, mint a kutatására szolgáló elméleti háttér, a sziget geopolitikai helyzetét, a problémákból fakadó aktuális gazdasági és biztonsági kihívásokat, és esetleges megoldásokat, valamint a régi Ceylon külkapcsolatait, és azok jelentőségét.

Alfejezetekben térek ki továbbá, a közelmúltban lezajlott kormány bukására, a koronavírus világjárvány és az éppen zajló energiaválság és háborús állapotok hatására, valamint Srí Lanka adott államokkal való kapcsolatára és a nemzetközi szervezetek jelentőségére a sziget életében.

Bízva abban, hogy a téma érdekfeszítő és egy könnyen feldolgozható módon közelítem meg, a fejezetek végén rövidebb összefoglalásokkal szándékozom egyszerűsíteni az olvasó dolgát.

1. Bevezetés

Jelen dolgozat célja bemutatni és egy kritikai módon elemezni Srí Lanka, azaz a régi Ceylon szigetének geopolitikai és biztonságpolitikai vonatkozásait, múltját, de főként jelenlegi aktualitásait, - érintve az ehhez kapcsolódó vagy ebből fakadó gazdaságpolitikai szituációját -, esetleges biztonságpolitikai intézkedéseit, illetőleg kitérni mindennek kapcsán viszonyára Kínával, Indiával, az Amerikai Egyesült Államokkal, és további befolyásos, avagy őt befolyásoló államokkal, térségekkel.

A dolgozatban röviden bemutatom Srí Lanka történetét, és a jelenhez vezető utat; célom adni az olvasónak egy kielégítő képet a sziget működéséről, jelenlegi konfliktusairól, nehézségeiről. Ehhez visszanyúlva hosszú múltjára, egy országelemzés jelleggel indítva, magából a szigetből kiindulóan építem fel a dolgozat további vonatkozó pilléreit.

Ezzel azt szándékozom elérni, hogy az olvasó számára egy komplex és több terület körbejárásával, összetett és összefüggéseiben megmutatkozó dolgozat keletkezzék a szigetországról. Ennek nem csak a jelenlegi megértés a célja, hanem létrehozni egy írást, mely egy akár későbbi, mélyebb elemzésnek, kutatásnak is megfelelő alapot biztosíthat. Srí Lanka pozíciója és jelenlegi helyzete is okot ad arra, hogy figyelemmel kísérjük elmúlt időszakát, jelenét, és jövőbeli kilátásait. A turisztikai gyöngyszem összeomlása sajnos csúnya példája az infláció és a nélkülözés, a világjárvány és az energiaválság eredményének, mely bár nem a számunkra közelebbi európai mivoltot vetíti elő, mégis vészjósló képet mutat.

Témaválasztásom oka többek között abban rejlik, hogy úgy gondolom egy elemzési szemszögből az ázsiai sziget számos problémakört lefed, melyek boncolgatása olyan összefüggéseket, ok-okozati tényezőket, és esemény sorozatokat mutathat be, amivel ennyire koncentráltan egy helyen - ráadásul egy ilyen kis helyen - találkozni veszélyes és nemmindennapi. Hipotézisem tehát, lényegében azt feltételezi, hogy mindazonáltal, hogy egy szűk területen, de rengeteg jó adottsággal megáldott szigetországról van szó, tulajdonságai egy globálisan bizonytalan gazdasági helyzetben, egy háborús légkörben, egy világjárványt követően (mely a turizmust, ami meghatározta a sziget bevételeit teljesen maga alá sodorta) fokozottan nehéz helyzetbe helyezik; ezt erősítve azzal, hogy politikai instabilitása és megoldatlan szociális kérdései ilyenkor szintén még inkább teret kapnak. Továbbá, azt a kérdéskört boncolgatnám hosszú távon, hogy melyek azok a lehetőségek és adottságok, amelyekkel élve a sziget valóságos gazdasági növekedésre tehet szert, milyen úton elérhető egy mélyről jövő felívelés, és a térség társadalmilag és politikailag mennyire képes ezt kivitelezni.

A dolgozatot felépítése szempontjából egyértelműen egy ok-okozati jelleggel szándékozom megközelíteni, melyet viszont nem lineárisan, hanem inkább spirális jelleggel vázlok az olvasónak. Ennek azért látom létjogosultságát és jelentőségét, mert úgy vélem, hogy a mai globális állapot megkívánja, hogy az összefüggéseket ne egyszerű következtetésekkel zárjunk, hanem visszavezessük egy eredő faktorhoz, akár tovább göngyölve írjuk körül. Egy hálózatos, mátrix-szerű gondolatmenet nem csak arra ad módot, hogy az állam és a benne zajló események teret kapjanak, illetve nem csak egy-egy kapcsolati rendszer megmutatása rugaszkodik el a térségtől, hanem a körülvevő szereplők egymást befolyásoló faktoraik is szintúgy teret nyernek, a lehetőségek és következmények bemutatását elősegítik és kellő indoklással, alátámasztással bizonyítják.

Ahhoz, hogy objektív, de legalábbis sokoldalú képet nyerjünk, az érintett szereplők sajátos tapasztalatainak és hozzáállásának is teret kell engedni, és ugyanígy nagyhatalmi vagy a környező államok szintjén is elemezni a viszonyokat. Fontos, hogy egy adott térség esetén, a nemzetközileg elfogadottá vált kép, vagy például kelet esetén egy nyugati vetület, amit egyes helyzetekről vagy területekről alkotunk, regionálisan igencsak eltérő lehet, esetenként egészen más aspektusból megközelített.

Reményeim szerint a dolgozat végére az olvasó egy egészen összetett, és teljes képet kap, mind Srí Lanka ázsiai regionális helyzetéről, mind a világban globálisan elfoglalt szerepéről. Valamint arra is fény derül, hogy mi az az út, ami idáig vezetett, minek köszönhető a jelenlegi mélyrepülés, egyedi-e ez a világban, és ha igen mennyire elképzelhető, hogy egyéb helyeken is megjelenjen? Továbbá, azt is megláthatjuk, hogy vajon ez az állapot milyen jövővel kecsegtet, miként lehet a jelenlegi válságból helyileg kikászálódni, egyáltalán vannak-e Srí Lankának burjánzó gazdaságban élő, független, akár még befolyásos jövőre való esélyei; és ezek mennyire múlnak a helyben zajló eseményeken, vagy mennyire a globális válság függvényei.

1.1. Srí Lanka kutatásának elméleti háttere

Srí Lanka kutatásához többnyire szakirodalomra támaszkodok, jelenleg a személyes feltérképezésre és a helyi tapasztalatgyűjtésre nincsen mód. A munkához több irodalmi és internetes forrást is segítségül hívok, melyek véleményem szerint, az adott témában, egy egészen stabil alátámasztásként szolgálnak. Ezekről kicsit részletesebben az alábbiakban írok.

Parag Khanna indiai származású amerikai állampolgárságú geopolitika és globalizáció specialista számos műve releváns a jelen témát illetően, főként mivel sok esetben kutat idevágó kérdésköröket. Foglalkozik azzal, hogy jelenleg hova is tart a világ, merre vezet az út a következő akár 5 vagy 25 évben. Megállítható-e a globális felmelegedés, de ha nem akkor a világ mely pontjaira összpontosul majd a népesség, milyen jövőbeni lehetőségek fognak élénk tárulni. Továbbá, ír a világrendek feloszlásáról, változásáról, foglalkozik a háborús állapotokkal, és nagy hangsúly helyez munkásságában Ázsiára, illetve Amerikára.¹

Jelen esetben két olyan művét emelném ki, melyek idevágóan különösképp sok információval bíró olvasmányok. A „The Second World”² és a „The Future Is Asian”³ című könyvei rendkívül hasznos olvasmányoknak bizonyulnak, egy egészen globális és modern gazdasági és politikai életszemléletet adnak, segítve a megértést és a tovább gondolkodás lehetőségét.

Bár az említett modern szakirodalmak igencsak érdekesítőek, talán ezeknél is relevánsabb, és konkrétabb tudáshalmazzal áll rendelkezésünkre Asanga Abeyagoonasekera műve, a „Conundrum Of An Island: Sri Lanka's Geopolitical Challenges” című szakirodalmi kötet. A könyv célja nem más, mint bemutatni Srí Lanka mindennapi politikai és társadalmi problémáit és helyzetét egy olyan elhelyezkedésén a világnak, egy szigeten, ahol szembenézni a folyamatos kihívásokkal emberfeletti képességeket igényel. A munka igencsak friss tartalmakkal bír, többek között feldolgozza a 4/21 húsvéti robbantásokat, biztonságpolitikai és geopolitikai szempontokat, a kínai –srí lankai külkapcsolatokat, és a világjárvánnyal való küzdelmet. A feldolgozás módja adja az alapötletet a jelen munkához, mely szerint nem egy

¹ Id. Parag Khanna, hivatalos weboldala: <https://www.paragkhanna.com/> (2022.10.31. 16:00)

² Id. Parag Khanna, hivatalos weboldala: <https://www.paragkhanna.com/book/the-second-world-how-emerging-powers-are-redefining-global-competition-in-the-21st-century/> (2022.10.31. 16:13)

³ Id. Parag Khanna, hivatalos weboldala: <https://www.paragkhanna.com/ourasianfuture/> (2022.10.31. 16:14)

lineárisan felépülő eszmefuttatás a cél, hanem egy körkörös felépített, megértésre szolgáló levezetése a történéseknek.⁴

Idevágó internetes irodalom terén még bővebb lehetőségek nyílnak, néhányat kiemelve ezek közül a következőket tartottam kiemelkedőnek. A „Foreign Affairs” weboldal⁵ mindenkor igazán friss és releváns információval szolgál számunkra a világ kritikus ügyeit illetően, habár az meg kell jegyezni, hogy rendkívüli írásai ellenére, ez nem egy ázsiai oldal.

Szintén mérvadó információt tartalmazhat az egyiptomi „PalArch’s Journal of Archaeology of Egypt”, mely tartalmaz konkrétan Srí Lanka és környezete (az Indiai Óceán) geostratégiai helyzetéről és jelentőségéről szóló írást tulajdonképpen egy észak-afrikai megközelítésből, a „The Kootneeti”⁶ indiai portál, amely szintén kifejezetten Srí Lanka helyzetét boncolgatja egy következő szemszögből, továbbá a „South Asian Voices”, vagy akár a „United States Institution of Peace”. Ezek mellett, azonban több olyan interneten megtalálható munkára leltem, melyek elemzői, szakértői szemszögből dolgozzák fel a témát. Ide sorolnám például Asantha Senevirathna, W Nalawatta és S Weeraratne közös munkáját is, mely a Kína és India között álló Srí Lanka geopolitikai érdekeit dolgozza fel, továbbá Wijekoon Herath Mudiyansele Chaminda Kosala Wijekoon 2022-ben a Jurnal Diplomasi Pertahanan, folyóiratban megjelent munkáját, mely pedig voltaképp Srí Lanka stratégiai pozícióját és reakcióját dolgozza fel, India és az Egyesült Államok irányába, a kínai Srí Lankán megvalósuló befektetésekre vonatkozólag.

⁴ v.ö. World Scientific, Conundrum of an Island, description, leírás
<https://www.worldscientific.com/worldscibooks/10.1142/12028#t=aboutBook> (2022.10.31. 16:31)

⁵ <https://www.foreignaffairs.com/> egy amerikai folyóirat, mely egyrészt nemzetközi ügyekkel foglalkozik, másrészt az amerikai külpolitikával

⁶ v.ö. <https://thekootneeti.in/our-story/> (2022.10.30. 9:00)

2. Srí Lanka általános bemutatása

Srí Lanka, mint szigetország, számomra alapvetően érdekes és többértű, számos aspektusból megközelíthető történetű ország, melyet azonban jelenleg különösképpen vélek geopolitikai, geostratégiai és biztonságpolitikai ötvözetében érdekfeszítőnek. Ennek oka többnyire az elmúlt évek történéseiből és a jelen zavargásaiból adódó problémák körbejárása, és ezek kihatása egyéb vonatkozásokra is, mint például a kulturális vagy átfogóbb politikai berendezkedést érintő területek.

A szigetállam jelen helyzetének, múlt és jövő összefüggéseiben való áttekintése fontos az általános bemutatása szempontjából, ahhoz hogy egy megalapozott, viszonylag globális képet kapjunk a térség helyzetéről, vagy akár a környező országok szigetországban centralizálódott ügyeiről.

Srí Lanka érdekességének többek között azon oldalát is érdekfeszítőnek tartom, mely a sokféle akár egymással párhuzamosan megférhetetlennek tűnő vagy annak tartott fogalmi definíciók sokaságának – ha nem is funkcionális, de elméleti – egyvelege. Ide értem például a hűn állított demokráciát csakúgy, mint a már régen jól bevált kasztrendszert, vagy a klánokat. Továbbá szintűgy fontosnak tartom a terület autonómiáját és vallási kérdésköreit.

A krízis- és válsághelyzeten túl, ezek összefonódása és „együttműködése” tarkítják a terület jellemzőit, és feltételezem, hogy a jelen állapot és a zavargások, a gazdasági válság tulajdonképpen mindez, úgymond „hibrid” elmélyítését és/vagy kibontakozását fogják eredményezni a szigetországban. A demokrácia sajátos definícióját miszerint „szabad társadalom” él az adott országban, eddigi átmeneti, hibrid megvalósulását mutatta, amellyel párhuzamosan így még megférhet akár egy indiai kasztrendszer is, ami bár a demokratikustól igen távol áll, mégis Srí Lanka területén második legnagyobb százalékos arányban élő hinduk alaptörvénye. Az teljes politikai, gazdasági, és fejlődési autonómiához azonban elengedhetetlen az egység és a kiegyensúlyozott együttélés is.

Általánosságban véve is tehát rengeteg olyan vonatkozás van, melyeket fontos megállapítani a szigetállam mivoltáról. Ha csak az imént említett, és a dolgozat szempontjából mérvadó információs halmazzal dolgozunk, akkor sem elhanyagolható a térség földrajzi elhelyezkedése, az elenyésző mennyiségű környező országok, a vallási kérdései, a politikai helyzete és a társadalom mindennapi élete. Ezen túl, bár a jelenlegi szituáció kialakulásában is

fontos szerepet játszó, továbbá a pénzügyi stabilitás felbomlását is befolyásoló turizmus sem elhanyagolható, de ebben az írásban erről csak érintőleg teszek említést.

Srí Lanka az ázsiai kontinens részeként Indiától délre helyezkedik el, melytől a Palk-szoros választja el, területét tekintve (több mint 65.000 m²) megközelítőleg Magyarország kétharmada, lakosságának száma azonban a magyarhoz viszonyítva több mint kétszerese. Hozzá legközelebb India fekszik, azonban számos esetben kerül egy lapon említésre (főként a turizmus terén) a Maldív- és a Seychelles-szigetekkel, annak ellenére, hogy főként biztonsági tényezői miatt, de gazdasági adottságaiból fakadóan sem tudja ugyanazt a nívót, hasonló színvonalat biztosítani. Távolabb eső helyzetétől, de ráható hatalmak, melyek nagy jelentőséggel bírna felé, Kína, az USA, illetve Törökország, korábbi hitelező finanszírozói között pedig szerepel Japán és Dél-Korea is.⁷

A terület vallási változatossága igen magas – amely kihat a politikai állapotokra is -, a lakosság többségében buddhista, de viszonylag magas számban jelennek meg a hinduk is, továbbá keresztények és muzulmánok is magasabb, mint 7%-os arányban jelen vannak.⁸

Politikai helyzetét tekintve röviden, elviekben demokratikus szocialista köztársaságként létezik, azonban a valóságban ettől némiképp eltér, elnöki típusú parlamentáris demokrácia 7 éves terminusokkal, és jelentős elnöki végrehajtói hatalommal a gyakorlatban.⁹

A társadalom tekintetében az ország etnikai összetétele zömében szingaléz¹⁰, azonban jellemző a tamil¹¹ és a mór¹² is viszonylag magasabb arányban. A jelenlegi zavargások erősen tükrözik a lakosság elégedetlenségét a vezetéssel, a társadalmat erősen érintő gazdasági fellendülések után következett visszaesés kimagaslóan nagyban váltott ki ellenkezést a politikai berendezkedés felé.¹³

Hivatalos nevén a Srí Lanka-i Demokratikus Szocialista Köztársaság elnöki típusú parlamentáris demokráciaként működik. Ezek szétválasztásában talán a parlamentáris szó kissé közelebb áll a demokráciához, azonban az elnöki jellege a térségre jellemzőbb módon hagy elnöki kézben magasabb fokú végrehajtói hatalmat. A jelenleg zajló átalakulási

⁷ ld. <https://delhi.mfa.gov.hu/page/sri-lanka> (2022.10.30. 10:00)

⁸ ld. <https://delhi.mfa.gov.hu/page/sri-lanka> (2022.10.30. 10:00)

⁹ ld. <https://delhi.mfa.gov.hu/page/sri-lanka> (2022.10.30. 10:00)

¹⁰ a szingalézok eredetileg északnyugat-indiából érkező, az eredeti srí lankai vedda őslakosoknál némiképp fejlettebb etnikum akik már kr.e. megjelentek a szigeten azóta is dominanciát alkotva

¹¹ a tamilok 2009-ig de facto külön államot létesítettek Srí Lankán, etnikai különlegességük, hogy nyelvük a kalssziks nyelv egyikehez sorolható (a görög, latin és szanszkrit mellett)

¹² a mórok eredetileg észak-afrikai nemzetiségi kisebbség, akiket később arabokként is említettek

¹³ ld. <https://delhi.mfa.gov.hu/page/sri-lanka> (2022.10.30. 10:00)

kényszertörekvések mögött éppen ennek módosítási célja is zajlik, amely révén az elnöki végrehajtói hatalom némiképp csökkenne, kiegyensúlyozódna. Az alkotmánymódosítás, ha és amennyiben végbemegy, voltaképp vallási megosztású, tekintve, hogy a jelen helyzetben a buddhistákat érintő cikkelyek nem módosulnának. ¹⁴

Mindezt erősen befolyásolja a szigetállam gazdasági válsághelyzete, mely bár nem egy újkeletű dolog, társadalmi szinten, így a politikai ellenállásban is mérvadóan nagy jelentőséggel bír az átalakulás terén. Habár az országban a koronavírus okozta rombolások rengeteget rontottak a helyzeten, elsődlegesen nem ez okozta a megindulást a lejtőn. Fontos megjegyezni, hogy Srí Lanka régre visszanyúló hitelekkel küszködött és küzd mind a mai napig, és az idő közbeni felívelése nem tartott sokáig. Földrajzi helyzete is okozta problémáit (például a monszunok ¹⁵), illetve kétségtelen, hogy a Covid19 teljesen megakadályozta az újbóli fellendülését, akár a turizmus, akár az építőipar vagy a kereskedelem területein, globális szinten legerősebb károk okozása révén.

Történelmi Visszatekintés:

Az 1948. február 4-ig Ceylon brit gyarmat függetlenedési folyamatát az 1972. évi alkotmány zárta le végérvényesen. Az ekkor már Srí Lanka köztársasággá avanzsált, azonban ezt egy fél évszázadig elhúzódó polgárháború követte. A 2009-ig tartó konfliktushelyzet lezártaival az ország virágzásnak indult, ám az elmúlt évek csapásai minden eddiginél nagyobb rombolásokat eredményeztek. ¹⁶

Az 1948-as dekolonizálódás után egy úgynevezett Egyesült Nemzeti Párt került a hatalomra, mely hosszasan önállóan uralta a belpolitikai állapotokat, azonban igyekezett egy nyugatias világhoz hasonló és alkalmazkodó irányvonalat képviselni; integrálódott az alkotmányosságban, küzdött a kommunizmus ellen, és erőltette a betelepített tamilok Indiába való visszatérését. Ez utóbbi azonban eredményezett egyfajta „elszingalézosodást”, amely kétségtelen negatív hatást gyakorolt a srí lankai kisebbségre. ¹⁷

¹⁴ ld. <https://delhi.mfa.gov.hu/page/sri-lanka> (2022.10.30. 10:50)

¹⁵ a 2018-as monszun a szokásosnál jóval nagyobb pusztításokat végzett a szigeten, a halálesetek és a területi krízisállapot miatt a térség fokozottan hátrányos helyzetből indult a rákövetkező évben kitört koronavírus világjárvány okozta helyzetben és következményeiben. v.ö.: <https://www.origo.hu/nagyvilag/20180528-tobben-meghaltak-a-monszun-miatt-sri-lankan.html> 2018.05.29 (2022.10.30 11:20)

¹⁶ v.ö. http://real.mtak.hu/79295/7/329_Mongolia_Politikai_rendszerek_Del_es_Kelet_Azsiaban_beliv_1_u.pdf (2022.10.31. 12:00)

¹⁷ v.ö. http://real.mtak.hu/79295/7/329_Mongolia_Politikai_rendszerek_Del_es_Kelet_Azsiaban_beliv_1_u.pdf (2022.10.31. 12:00)

A számos irányba húzó, igencsak nyitott egyetlen párt túlzott szerte ágazódása azonban széthúzást eredményezett, mely által megalakult mellé a Srí Lankai Szabadságpárt (1951). A szintén tamillelles csoport azonban a belpolitika nagy átalakulása mellett csak 1960-tól a világ első női elnökének megválasztásával eredményezett némi nyitást és tárgyalásra való hajlandóságot a tamilokkal, mely viszont annál nagyobb társadalmi széthúzást eredményezett csupán. Sirimavo Bandaranaike második uralma alatt viszont lényeges változások jöttek a szigetország életében, 1972-ben megtörtént a végleges leválása a királyi koronáról. Hivatalosan ekkor vált az ország Srí Lanka megnevezésére Ceylonról. Srí Lanka alapvallásává vált a buddhizmus, bár fennmaradt a vallásszabadság. Liberális megközelítése vonalán viszont egyre drasztikusabb intézkedések köszöntek be a kisebbség ellen, a tamilok ekkortól már teljes kizárást kaptak például a felsőoktatásból.¹⁸

A tamilok így 1972 után szinte rohamszerűen tagolódtak ki a társadalomból, mind politikailag, mind katonailag. Habár a második alkotmány születése (1978) némi enyhítést hozott, arányosítva a felsőoktatási szabályokat és hivatalos nyelvvé téve a tamilt – a félprezidentális alkotmány máig érvényben van – addigra már az enyhítő körülmények létrejötte kevésnek bizonyulhatott, 1983-ban tulajdonképpen kitört a polgárháború. A független tamil állam létrehozásának célja majd 26 éven át zajló fegyveres konfliktussá nőtte ki magát. A tamilok fokozatos leszámolását színesítette egy norvég közvetítésű békefolyamat felépítése is, mely azonban a 2002-es indulását követően 2006-ban végleg kudarcba fulladt. Ezen sokéves időszak alatt számos politikus teljes pályafutását tette fel a szakadárak leszámolására, és a polgárháború leverésére, azonban ez eredményezett egyfajta távolodást is a nyugattól, és közelebb kerülést Pakisztánhoz és Kínához. 2009-re sikeresen véget vetettek a hosszasan zajló küzdelmeknek, azonban az új korszakkal is a szigetország tulajdonképpen máig küzd. 2016-ig egy teljesen autokratikus berendezkedés hozott számos hitelt és eladósodást, ám ezzel párhuzamosan fellendülési lehetőséget az országban, mely viszont az új elnök megválasztásával 2016-ban gyakorlatilag véget is ért.¹⁹

Fontos kérdéskör azonban az időszakot felölelően, hogy tulajdonképpen a szingaléz többség fő jövőképeül mást sem akart jobban a tamilok kiűzésével, mint egy nemzetállam stabil kialakítását, hasonlóképpen a térség bármely más függetlenedett államához. 2015-től drasztikus

¹⁸ v.ö. http://real.mtak.hu/79295/7/329_Mongolia_Politikai_rendszerek_Del_es_Kelet_Azsiaban_beliv_1_u.pdf (2022.10.31. 12:00)

¹⁹ v.ö. http://real.mtak.hu/79295/7/329_Mongolia_Politikai_rendszerek_Del_es_Kelet_Azsiaban_beliv_1_u.pdf (2022.10.31. 12:00)

változásokat eredményezett a gazdaság és a politika terén egyaránt, nem csupán az eddig taglaltak, de a korrupció visszaszorítási szándéka is, amely azonban hiteles szinten csupán 2017-re, éppen a komolyabb csapásokat megelőzően mutatott bárminemű eredményt. ²⁰

Az ezt követő időszak egy teljes gazdasági válságba fulladás, évről évre csak egyre rosszabb lett a helyzet. Ezt tulajdonképpen még a természeti csapás is megkoronázta a 2018-as monszonnal, majd a világ többi részét is hasonlóképpen, de mégsem minden esetben olyannyira drasztikusan, mint Srí Lankát, érintő világjárvánnyal.

2.1. Geopolitikai és geostratégiai vonatkozások

Srí Lanka lényegi külpolitikáját és geopolitikai vonatkozásait jelenleg 2009-től, a konfliktusok lezárása utáni időszakról és azt követően taglaljuk. A polgárháború végével a szigetország földrajzi elhelyezkedéséből és számos adottságából fakadóan is egy bár periférikus, de jelentős tereppé vált a környező ázsiai hatalmak egymással való küzdelmeinek számára. Kína, India, csakúgy, mint Pakisztán vagy az Amerikai Egyesült Államok számára is szemet szúrt a terület, mely gyakorlatilag mérete ellenére tudja a teljes indiai-óceáni szigetvilág érdekszféráit hosszútávon befolyásolni, ha sikeresen él lehetőségeivel.

Nagy kérdésnek többek közt az bizonyult, és tán befolyásoló tényező mind a mai napig, hogy vajon a jelenlegi krízisek idején is fennmarad-e a srí lankai kormányzás azon nemzetpolitikai mentalitása, ami szintén földrajzának köszönhető – történelmi visszatekintésén túl -, hogy bár számos tényező szól ellene, és számos egyéb út nyílik az idők során, megmarad-e nem csak fizikailag, hanem eszmeileg, a miheztartás végett is India árnyékának. ²¹

Minden olyan megközelítés tehát, ami helyi, vagy a térség bármely területének a szemszögéből indul ki, egy meghatározó és befolyásoló alapot biztosíthat a szigetállam rövidesen újjáépülni, vagy éppen beteljesülni szükséges hovatartozását és kiszolgáltatottságát illetően. Ezt az alábbiakban különböző források összevetésével támasztom alá, melyek nagy kérdése számomra, hogy miként egyeznek, vagy térnek el egymástól kiindulóorszáruk szerint.

Elsőként tehát, földrajzilag balról jobbra haladva szeretnék egy afrikai, viszonylag friss, 2021-ben, az egyiptomi PalArch (PJAE) által kiadott Mr. Ramkishan S. Awad kutató és Dr.

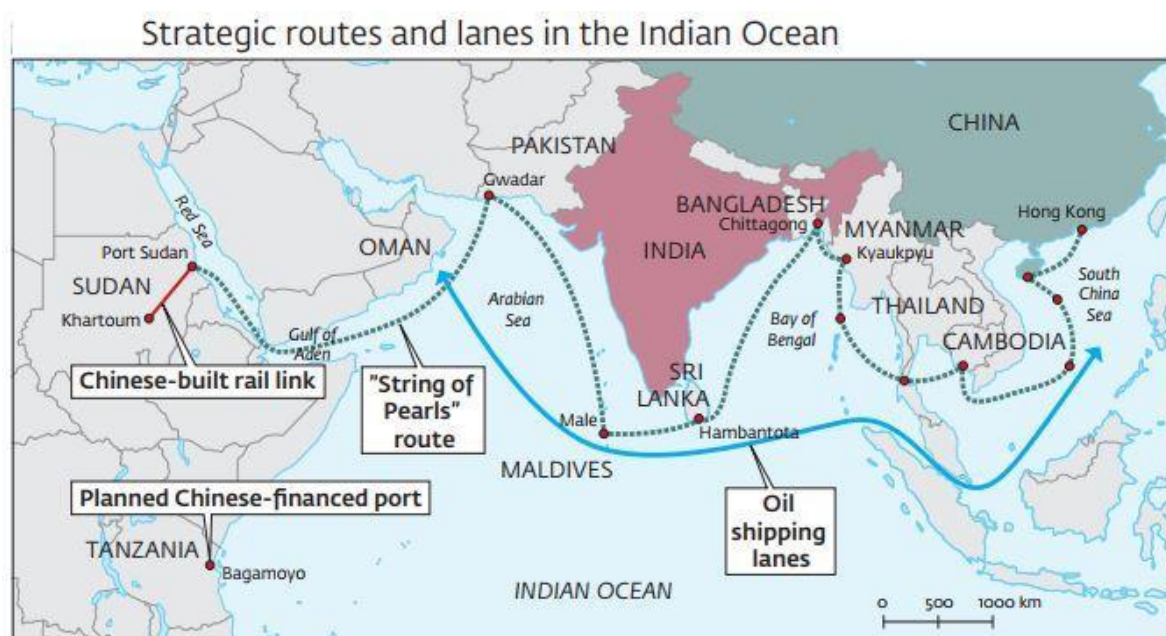
²⁰ v.ö. http://real.mtak.hu/79295/7/329_Mongolia_Politikai_rendszerek_Del_es_Kelet_Azsiaban_beliv_1_u.pdf (2022.10.31. 12:00)

²¹ HÁDA 2013

B. D Todkar professzor közös munkája szerinti elemzéstől indulni. A munka Srí Lanka geostratégiai pozícióját és ennek fontosságát tanulmányozza, mely úgy vélem a jelen fejezet kellően meghatározó alappilléreként szolgál.²²

A megközelítés gyakorlatilag két szálon indul el, melyek együttesen mozgatórugói a teljes indiai-óceáni térségnek, nem csak kereskedelmileg, hanem biztonságpolitikailag egyaránt.²³ Srí Lanka pozíciója fentről és lentől zár közre, vagy választ el egymástól rendkívül meghatározó területeket, így az ázsiai kontinens alsó, az indiai-félsziget felőli szegmenség, illetve az Indiai-Óceán gyakorlatilag legfelső periferiáját. Ennek ábrázolása tökéletesen szemléltetve van az alábbi ábra segítségével:

1.ábra:



24

Egyértelműen kirajzolódik, hogy Srí Lanka egy központi részen helyezkedik el, ezzel meghatározva az összekötő utakat három kontinens között is, Afrika, Ázsia, és bár - ezen az ábrán nem láthatóan -, kicsit távolabbról, de szinte egyetlen útként ebbe az irányba Ausztrália között. A Vörös-tengeren át Közép-Ázsiáig, vagy Hong-Kongtól Bangladesig még talán nem is annyira szembetűnő ez, ugyanakkor az indiai félszigetet egyetlen úton a szigeten keresztül lehet megkerülni, mely önkéntelenül is „harcvonalba” helyezi azt. Emellett nem elhanyagolható

²² AWAD – TODKAR 2021

²³ AWAD – TODKAR 2021

²⁴ <https://www.fiia.fi/julkaisu/indias-look-east-act-east-policy?read> (2022.11.01. 9:58)

az olajszállítási út sem, mely a jelenlegi energiaválságban még inkább felértékelődhet, egyre nagyobb jelentőséggel bírhat hosszú távon.

Srí Lankához nagyon közel fekvve helyezkedik el továbbá, a Maldív-szigetek, csakúgy, mint a Seychelles-szigetek, vagy keleti irányban egy teljes délkelet-ázsiai szigetvilág, nyugaton pedig az afrikai szigetek nagytöbbsége. Ezek kapcsolódási pontjai és egymásra gyakorolt hatása és befolyása, úgy vélem további kutatásokat igényelne.

Nem véletlen tehát, hogy Srí Lanka kereskedelmileg, biztonságilag azonosan fontos tényező a térségben. A közelében fut a legforgalmasabb kelet és nyugat közötti kereskedelmi vízi vonal, illetve az Indiai-óceán fő hadipontjának is helyet ad. Nem csupán a térségteljes biztonsága érdekében játszik döntő szerepet, hanem a teljes óceáni rálátás is a szigetről a legtisztább. Bár India óriási terület ezen kicsi szigetországhoz viszonyítva, mégis Srí Lanka is meghatározó India biztonságát déli, délkeleti irányból illetően, ami India teljes, a térségben lévő pozíciójára kihatással van, minden további kapcsolatát befolyásolja a környező, úgy hatalmakkal, országokkal, úgy Kínával, Pakisztánnal, vagy akár Bangladesssel is. Többek között ez is bizonyítja, hogy miért volt létjogosultsága annak, hogy Srí Lanka a 2010-es választásokat követően belekezdett egy olyan politikai berendezkedés felépítésébe, mely azt a perspektívát viszi előre, hogy a kis ország egy valóságos gyűjtőponttá, egy bázissá válhasson az olajszállítás, a kereskedelem, az energia alapú tevékenységek átadás-átvételében. A három fő kikötőpont, mely létrejött a területen nagyban támogatják a törekvéseket; Trincomalee-val gyakorlatilag az élen – természetes vízi és szárazföldi méreteiből adódóan -, mely akár nukleáris tengeralattjáró óriások befogadására is képes, a jelentősége az idő teltével bizonyára csak gyarapodni fog. Azonban hasonlóan nagy jelentőség tulajdonítható Colombo kikötőjének is, mely pedig fejlődési gyorsaságának köszönhetően vált népszerűvé, így számtalan hatalmas szállítóhajó és tengeralattjáró befogadását tudja szintén garantálni több terminálon, mint a világ egyik leghasználtabb kikötője. Hambantota, bár Srí Lanka legerősebb stratégiai pontján helyezkedik el, ezzel India kereskedelmi összekötő vonalát teljesen tudatosan meghatározva, Kína által finanszírozott fejlesztés, jelenleg is kínai kézbe adva további fejlődése érdekében. A három kikötőponton túl szintén meghatározó a Hambantotától nem messze lévő Galle, mely azért is rendkívül meghatározó azon túl, hogy az elmúlt évek legaktívabb kikötője volt, mert szállítás is végbemegy a területén, nem csak szállítmányozás. Természeti jelenséggé ugyanakkor nem

egy újkeletű kikötői terület, Srí Lanka történelme során is használatban volt, sok évszázadra visszamenő múlttal rendelkezik.²⁵

Visszanyúlva egy nem sokkal korábbi, 2020-ban íródott indiai cikkre, mely szintén Srí Lanka geopolitikai helyzetét elemzi, azonban talán egy kicsit más szempontok szerint, ugyanakkor szintén kiemelve a szigetország fontosságát a térségben, mind geopolitikai, mind geostratégiai perspektívából, megállapítható, hogy ámbár hosszú éveken át került el az ázsiai nagyhatalmakat ez a piciny indiai-óceáni sziget, ez vélhetően csak a közvetlen szárazföldi út híján alakult így, és idővel mégis a délázsiai térség legfontosabb útvonalának keresztpontjába került. Az elmúlt években kialakuló hatalmi konfrontációk, az új hidegháború, a kialakuló energiaválság mind hozzáettek azon tényhez, miszerint Srí Lanka gyakorlatilag a nyugati és keleti viaskodás egyik középpontjába került. Az Egyesült Államok, Japán éppen úgy tartják nagyra fontosságát, mint Kína, vagy India. Az USA számára elengedhetetlen maga az indiai-óceáni jelenlét melyet ezen a területen tudna a legjobban megvalósítani, ugyanakkor szembe kell néznie a ténnyel, mely szerint Kína fejlesztései, befektetései a szigeten már társadalmi nyomást gyakorolnak, ami szinte egy behozhatatlan lépésnek minősül. Kína számára nem csupán a selyemút végett meghatározó Srí Lanka, a sziget tágabb értelmében biztonsági stratégiai pont a teljes tőle északra fekvő világrészre. Ugyanakkor Srí Lankának felettébb fontos volna a saját érdekszférájának az érvényesítése a különböző területén megjelenő hatalmakkal szemben, ami bizonyára India számára is elengedhetetlenül fontos lenne, hiszen ez egyfajta történelmi hovatartozás révén a félszigethez tartozónak marasztalná az országot. Azonban ennek létrejötte akkor ideális, ha ez konfliktusmentesen tud megvalósulni. Kis ázsiai országgént megadatik a lehetősége kihasználni a kínai segítségnyújtás elmarasztalását India javára, ugyanakkor ennek optimális jövője csak egy nem elkötelezett és eladósodott országban életszerű India számára, márpedig Srí Lanka erősen befolyása alatt áll a területén lévő kínai befektetéseknek, de főleg a Hambatota Kikötő 99 évre való lízingbe adásának Kína felé. Ez tehát annyit jelent, hogy bár India nem feltétlen szívleli a kínai befektetéseket a közvetlenül alatta fekvő kis szigeten, mégis kénytelen részt venni a „harcban”, és Srí Lanka segítségére lenni, ha nem akarja, hogy a szigetország csak még inkább Kína irányába közeledjen. Colombonak ugyanakkor ennél nagyobb regionális érdekei is vannak. Annak ellenére, hogy külpolitikájukban fogalmazva egy teljesen független, de mégis elsődlegesen „India fele húzó” politikát követnének, minden erejét abban látja, ha egy nemzetközi, autonóm vízi logisztikai központtá tudna válni. Ez viszont minden nagyhatalommal azonos mértékű kooperációt

²⁵ AWAD – TODKAR 2021

igényel. Ugyanakkor, létjogosultsága a továbbiakban abban fekszik, hogy tényleges gazdasági függetlenséget és biztonságot lenne képes ezáltal magáévá tenni. ²⁶

Nilanthi Samarayanake 2021. decemberi cikkjében már egy teljesen új perspektívából közelíti meg, a még mindig jelentőséggel felruházott geostratégiai helyzetét Srí Lankának, viszont szűkíti a lehetőségeit az ázsiai térségre, kiemelve, hogy milyen további befolyást gyakorolhat Kína Colombora, illetve ezzel párhuzamban leírva, hogy miként enyhülhet a viszonya Indiával, azonban marginálisnak tekintve a nyugat felé való eladósódását, így a világ Ázsián kívül eső részeitől való távolodását. Ugyanakkor azt is kiemeli, hogy az elmúlt évtizedek során Srí Lanka erősen lavírozott kapcsolatait mentén a nagyhatalmakkal csakúgy, mint a nemzetközi szervezetekkel, ami egyfelől erősíti stratégiai jelentőségét, azonban időszakosan mindig egyik, vagy másik féllel gyengíti kapcsolatait. Emellett Srí Lanka is 4. másik állammal együtt SSA (Smaller South Asian countries, azaz kisebb dél-ázsiai országok) tag, mely országok valahogyan az Indiával való külkapcsolataikat tekintve, végső soron mindig alul maradtak. Ennek kiegyenlítése egyértelműen erősebb összefogást igényel ezen 5 állam, Srí Lanka, Banglades, Nepál, Bután és a Maldív-szigetek részéről, főként, mivel Kína azonos közeledik mindegyik irányába. Ugyanakkor Banglades utóbbi gazdasági növekedése révén egy kisebb, Srí Lanka, Maldív-szigetek és India közötti kohézió is előszeretettel veszi őt, főként példa értéke végett, mely révén Srí Lanka képes lehetne egy sikeresebb dél-ázsiai integrációra is. Főként, mivel Srí Lanka komoly belső problémákkal néz szembe, melyek már a pandémia előtt is felütötték fejüket. Egy alacsony bevételű országgént túlzó tartozásokkal felruházva nem véletlen, hogy a hirtelen megoldást nem látta másban, mint egy többségében kínai cég javára lízingelni területet. Ugyanakkor a helyzetre ez sem szolgált kellő megoldásként, a Covid19 ellehetetlenítve a turizmust, az éhínség és az energiaválság, a háború folyamatában egyre csak rombolták a helyzetet. Az elmúlt évek során Srí Lanka kizárólag katasztrófákkal sújtotta területté vált (terror-támadások, hajótörések helyínévé vált), amelyek nem csak gazdaságilag és társadalmilag okoztak mérhetetlen károkat, hanem a természetben, főként a szigetet körülvevő tengerekben is oly mértékű pusztítást végezve, ami után a helyreállítás egy ideális gazdasági helyzetben és stabil kormánnyal alátámasztva is rengeteg időt vesz igénybe. Ráadásul, az átalakuló erőviszonyokban, Colombonak úgy kell helyt állni egy Kína-USA-India harcban, hogy a kereszttűzben még véletlenül se sérüljön, és közben Új-Delhi ellen se forduljon. Ezt akkor teheti meg igazán, ha képes a kisebb dél-ázsiai országokkal oly módon szorosabban együttműködni, hogy azokkal közös jövőképet alkotva egységesen fejlődjön. Azonban a

²⁶ CHAUHAN, 2020

koronavírus járvány, az ENSZ-szel való bizonytalanabb kapcsolata és az elmúlt egy év eseményei ennek sem különösen váltak javára.²⁷

2.2. Az aktuális társadalmi, gazdasági és biztonsági kihívások

A 2022-es zavargások és visszatekintése

Minden eddigihez képest 2022 egy erős páli fordulattal sokkolta Srí Lanka történelmét. Bár az elmúlt évek nehézségei kirajzolódtak, és feltételezhetővé tették, hogy egy esetleges világválság esetén elsőik között borul meg a kis szigetország, ennek elérkezte mégis túlzó dinamikával, és még a tehetősebb rétegek számára is vállalhatatlan hirtelenséggel és ellehetetlenítéssel érkezett el.

A 2019-től zajló pandémia előreláthatóan is számos helyen mutatott társadalmilag és gazdaságilag egyaránt válságos állapotokat, azonban ahogy ez már korábban is említésre került, Srí Lanka ennek egy kimagasló példája. Ezt megelőzően ugyanis, korrupcióellenes változások (és ennek úgymond kárai), a természeti adottságok következményei (a katasztrófák és a mesterséges okozatok egyaránt), a pandémia alatti elszigeteltség, a kormány kvázi döntésképtelensége a demokratikus és az autokrata berendezkedés mentén, a turisták eltűnése, mind olyan tényezők az eddig részletezettek mentén, melyek egymást erősítve eredményeztek egy gyakorlatilag teljes politikai és gazdasági összeomlást a szigetországban.

A korábban is említett kereskedelem, és a turizmus visszaszorulása oly mértékben ásta alá az egyébként is kritikusközelben lévő szigetország gazdaságát, hogy a munkahelyek megszűnte olyan társadalmi felborulást eredményezett, mely a teljes csőd elé állította az ország ügyeit mind politikailag, és a létfenntartás minden terén.

Mi sem bizonyítja ezt jobban, mint az idei év tragikus megnyilvánulásai, a kijárási tilalom teljes megszegése, a sorozatos tüntetések, az egymást követő miniszteri felmondások, a benzinhiány, és a problémák okozta végeláthatatlan helyzet fennállása. A munkahiánnyal párhuzamos inflációnak köszönhető áremelkedések oly mértékben okoztak gazdasági és társadalmi válságot, amely a belső adócsökkentő próbálkozások teljes kudarcba fulladását eredményezte csak a külső piactól való elszigetelődés által. A sorozatos rossz döntések, mint a rúpia elértéktelenítése, az események következtében bekövetkező államcsőd, az emberek

²⁷ SAMARANAYAKE 2021

mindennapi életét amortizálta le teljesen. A krízissel már a középosztály is szembesülni kényszerült, melyet magyaráz az árujegyek használatának kényszere, az üzemanyag kifogyása, csakúgy, mint az infrastruktúra kimaradásai (a fél napos áramszünetek).²⁸

Azonban a sorozatos tüntetések, és a kormány vádolása csak fokozta az egyébként is nyugati szemlélettel kifejezetten kérdőre vonható módszereket; a szükségállapot elrendelése által természetessé váltak a kérdőre vonások, a letartóztatások polgári szinten, és az ehhez való jogosultság nem ragadt meg a fizikai cselekvés szintjén – az online platformok használatát is blokkolva, igyekezve megkísérelni a lehetetlent, és meggátolni a lázadó közösségformálásokat. Végül a szükségállapot 2022. március 31-én kitört lázongásokra való reakcióként már április 1-én életbe lépett, kudarcából fakadóan már április 5-én visszavonásra került. A Kabinet már április 3-án feloszlott, a nagyszámú lemondások fenntarthatatlanná tették.²⁹

A hírfolyamba került információs halmaz szerint, bár a teljes gazdasági válságot elismeri a srí lankai kormány, a helyzetért ezen a ponton nem magát teszi felelőssé. Bár tény és való, hogy a világjárvány más országok esetében is nagyobb károkat okozott, Srí Lanka ebben is kirívó, ami talán köszönhető annak is, hogy a belső állami gondok mellett, a gazdasági válságállapot már a pandémia előtti években felütötte fogát. A kormány az IMF segítségét kérve talán csak egyre nagyobb hitelhullámba keverte önmagát, főként, hogy egyéb hatalmaktól, mint a korábban is említett Kína, vagy India, - akik voltaképp egymás rivalizálásaként segítették -, is kért és fogadott el támogatásokat, az inflációt 2022. májusára pedig már háromszorosára fokozta.³⁰

Ugyanakkor számításba szükséges venni azon tény is, miszerint ez a válság jelenleg nem scenáriókkal, és majdani megoldandó feladatokkal bír, hanem a probléma az adott órákban zajló helyzetet tükrözte. A benzintartalék ténylegesen egyik napról a másikra ürült ki, az élelmiszer megfizethetlensége tömeges éhínséghez vezetett, a pénznyomtatás szükségessége, mint egy nagyon végső opcióként alkalmazott módszer, ugyanakkor csak egy hirtelen tüneti kezelés, mely a tényleges problémát hosszú távon nem tudja megoldani. A sorozatos lemondások is azt bizonyították, hogy a krízisállapot oly mértékben burjánzott el, amit

²⁸ v.ö. <https://index.hu/kulfold/2022/04/06/sri-lanka-gazdasagi-politikai-valsag/> (2022.06.01 12:00)

²⁹ v.ö. <https://index.hu/kulfold/2022/04/06/sri-lanka-gazdasagi-politikai-valsag/> (2022.06.01 12:00)

³⁰ v.ö. <https://index.hu/kulfold/2022/04/06/sri-lanka-gazdasagi-politikai-valsag/> (2022.06.01 12:00)

tulajdonképpen lehetetlen megállítani, az ország rövid időn belül szinte majdhogynem tényleges vezetés nélkül maradt.³¹

Az ország teljes fizetéseptelenné válása történelme során először vált valósággá. Habár ez már korábbi scenáriók között is szerepelt, úgymond végső, bekövetkezhetségtelen helyzetként csupán. Az összeg, amire a kilábaláshoz szüksége van a szigetországnak megbecsülhetetlen. Srí Lanka saját megállapítása alapján való becslések kétségeket ébreszthetnek, tekintve, hogy a jelen gazdasági válsághelyzet egy lavina megindulása, melynek még számos velejárója és következménye akadhat rövid- és hosszútávon egyaránt. A teljes vezetés lemondásáért tüntetők ekkor még sikertelenek, habár az IMF is gyökeres változásokat szab feltételül a támogatásoknak.³²

A májusi helyzet és kilátások

A 2022. májusi állás szerint, a Daily Mirror Online hírfolyamjára támaszkodva az állapítható meg, hogy a finanszírozói háttér a vélhető megállapodások hiányában még kiforratlan. Srí Lanka újra India fele fordul egy áthidaló kölcsönmegoldás végett, ameddig az IMF által biztosítandó hitelek nem érnek célba. Az megelőző napok eredményei között az is felsorolható, hogy végső soron, mialatt az addigra már pénzügyminiszterként is tevékenykedő miniszterelnök fel kívánja gyorsítani az egyezsége jutást az IMF-el, pénzügyi tanácsadók révén próbál jó megoldásokat találni, mely egyik opciója a benzináremelés. Elemzések szerint, a Palesztinában lévő helyzet ekkor hasonló kilátásokkal bír, azzal a feltevéssel, hogy ha a benzinárak leereszkednek, és az ország fizetéseptelenné válik, akkor csődbe jut, ugyanakkor az áremelkedések az infláció lekövetésével oly mértékű polgári elégtelenségbe torkollnak, ami hasonló zavargásokat szülhet, mint Srí Lankán. Ez tehát a túlfűtött helyzetben nem segíti a gondolkodók optimális kilátásainak körülírását.³³

Ennek fényében úgy tűnik, hogy Srí Lanka gyors megoldást is keres a társadalmi ellenkezések vállalásával is akár, annak érdekében, hogy párhuzamosan egy hatékony módszer és megoldás kidolgozását tegye lehetővé. Ennek valós léte, vagy sikeressége erősen kérdőjeles, bár tény, hogy egy teljesen kilátástalan helyzetben a valamiféle próbálkozás is többet jelent, mint a végső kizsákmányolás és elsüllyedés.

³¹ v.ö. <https://infostart.hu/gazdasag/2022/05/17/oriasi-baj-van-sri-lankan-mar-a-benzin-is-kifogy-az-orszagban> (2022.06.01 12:15)

³² v.ö. https://hvg.hu/gazdasag/20220523_Sri_Lanka_csodje_csak_az_elozetes_ahhoz_ami_a_vilagra_var (2022.06.01. 13:00)

³³ v.ö. <https://www.dailymirror.lk/search#> (2022.06.01. 14:00)

A megoldások az anyagi függőség mellett fenn tudnak tartani egy független állami létet, azonban politikai egységet még a gazdasági csődből való részleges kilábalás nem ígér. Az eladósodás tovább fennáll, mint az egy hosszútávon tartható állapotként ideális lenne, a politikai instabilitás fenntartásával azonban akadályozva maradnak azok az iparágak, mint a kereskedelem a megállapodások útján, és a turizmus, amely abszolút a biztonsági faktor függvénye.

Nem utolsósorban megállapítható, hogy a helyi mezőgazdaság, az egészségügy, az építőipar nem feltétlen a kereskedelmi hálón át tudnak helyreállni. Ha a reformok, és a szektorokba való anyagi implementáció nem történik meg, akkor az egyensúlytalanság állapota önmagában nem tud nagy sikereket elérni.

2022 nyári események

A gazdasági csőd, a szükségállapot kihirdetése, a tüntetések tömkelege oly mértékben vált mindennapossá Sri Lanka életében, hogy gyakorlatilag naponta, hetente, havonta ismétlődtek ugyanazok a hírcímek, ugyanazok az események a javulásnak semmi jelét nem mutatva.

A kormányfő lemondását követően, júniusra teljesen végérvényesen összeomlott a szigetország gazdasága, Ranil Vikremesinghe, - aki még májusban lett kinevezve miniszterelnöknek Gotabaya Rajapaksa kinevezése által, miután Rahinda Majapaksát május 9-én lemondatták -, eddig még nem látott kihívásokkal néz szemben, azonban nem tudja megmenteni az országot az államcsődtől. Immár államfőként jelenti be júliusban a teljes gazdasági összeomlást, és kitér arra a tényre, miszerint az ország az adósságai mellett egyáltalán nem tud finanszírozni üzemanyag ellátottságot, a lehetőségek adtán az Egyesült Államokhoz és Indiához, illetve az IMF-hez fordul. Ezzel párhuzamosan azonban egy donorkonferenciát is kihirdet, melyre résztvevőként India, Kína és Japán is hivatalos. Az ellenzék támogató erejére is szándékozik támaszkodni az új miniszterelnök, remélve, hogy a helyzet súlyosságát az felméri. Megfogalmazása szerint, „zuhanórepülésben” van Sri Lanka, és „Nem egyszerű feladat talpra állítani egy országot, amelynek teljesen összeomlott a gazdasága.”³⁴

Júliusban titkos szavazással kinevezték Vikremesinghét az új államfőnek, korábbi miniszterelnöki és pénzügyminiszteri posztjából, miután a lemondott és elmenekült Rajapaksa Szingapúrból megküldte lemondónyilatkozatát.³⁵

³⁴ VASKOR 2022, VIKREMESINGHE 2022

³⁵ v.ö. euronews 2022.07.20

2.2.1. A kormány végső bukása

2022. július 9-e annak a pontos dátuma, amikor a srí lankai kormány hivatalosan is megbukik. Miután az elmúlt hónapok során az események rendkívüli szinten elharapódtak, gyakorlatilag egy munkanapnyi óra leforgása alatt a srí lankai kormány és a vezetőség tagjai teljes csődöt mondvá kellett, hogy elmeneküljenek otthonaikból és vélhetően elhagyják az országot.³⁶

Betörve az elmenekült miniszterelnök otthonába, felgyújtva a korábbi miniszterelnök házát, ezen a ponton már teljesen reménytelenné és értelmetlenné vált bármi jellegű találkozó vagy megbeszélés összehívása, amikor gyakorlatilag percek leforgása alatt semmisült meg egy teljes rendszer és a tagjainak azonnali lépéseket kellett tenni a biztonságuk érdekében. Gotabaya Rajapaksa Elnök már ezt megelőzően felszívódott, kilétéről nem lehetett tudomást szerezni. Habár nem meglepő, a teljes összeomlás, akár a korábbi események lekövetéséből következően, akár a rendkívül gyenge kormány léte miatt.³⁷

Az Egyesült Államok Béke Intézménye pontokba szedi azon fontos tényezőket, melyek magát a kormány bukását alátámasztják és megindokolják, összegezve azokat a faktorokat, amelyek az idáig vezető esemény sorozatokat is magyarázzák. Nem utolsósorban, Salikuddin³⁸ szavaiban felhívja arra is a figyelmet, hogy mindezt érdemes egy vészjóslatként tekinteni a világ többi hasonló kríziseken áteső részein egyaránt. Ugyanis, maga a gyenge kormányzás, a rengeteg felhalmozott hitel, és a válságos idők okozta hiányok lehetetlenítették el összességében az ország működését.

Eszerint Srí Lanka már egy jó ideje ágyazta magának a gazdasági válságot, amely kirajzolódásával hamarosan megkezdődtek a tüntetések és lázongások, így az összeomlott kormánynak egy ponton túl már nem is volt más lehetősége, mint feladni a küzdelmet és elmenekülni a helyszínről, ha életét akarta menteni. Azonban fontos, hogy ez az összeomlás rengeteg problémát tartogat a jövőre nézve is, az országnak mind gazdasági mind politikai kilátásai egyelőre bizonytalanak minősülnek.³⁹

³⁶ PINO 2022

³⁷ PINO 2022

³⁸ SALIKUDDIN 2022

³⁹ SALIKUDDIN 2022

Részletezve, Srí Lanka teljesen a perem szélére került, szinte minden idők legnehezebb gazdasági válságába keveredve. Annak ellenére, hogy elmondhatni, a végére minden csőstül zúdul a kis szigetországra, az ide vezető út is meg volt alapozva. Mégis az utolsó löketet, a teljes deficitet, a rendkívül magas infláció, a valuta teljes elértéktelenedése és maga a felhalmozott tartozások mértéke totális csődbe fullasztotta. Ezen az sem segített, hogy a megelőző bő évtizedben, miután a polgári elégedetlenségek 2009-ben végéhez értek, az ország látszólag óriási felívelésnek volt megtestesítője, azonban ennek gazdasági háttere is teljesen hiányzott. Miután a kormány az adókból sem kompenzálta a hiányokat a népszerűsége javára, félelmet keltően világossá válhatott az érintettek számára, hogy ez egy hirtelen mélyrepülés lesz.⁴⁰

Azzal, hogy idővel beköszöntött a koronavírus a maga következményeivel, és az ukrán háború is kezdetét vette, Srí Lanka számára minden remény elveszett a gyors talpra álláshoz. Az ország területén sikeres turizmus a Covid19-el és a húsvéti robbantásokkal teljesen megszűnt, egy másik lényeges bevétele, a tea termelés és export pedig a kormány egy újabb rossz döntésével, a műtrágyázás beszüntetésével lehetetlenült ugyanekkor el. Így üzemanyag és élelmiszer nélkül maradva a háború okán, amikor az önellátás is ellehetetlenül, Srí Lanka teljesen kiszolgáltatottá vált, és még az sem volt egyértelmű, hogy kinek.⁴¹

Azzal, hogy a Rajapaksa kormány ilyen állapotban hagyta magára országát, voltaképp megköveteli, hogy bármilyen irányítás alá is kerüljék a jövőben a szigetország, emberfeletti erőfeszítésekre, és újabb hitelekre lesz azonnal szüksége a talpra álláshoz. A 2009 óta uralkodó család Srí Lanka teljes vesztét okozta a látszat ellenére az évek során. Egy demokratikus álarc mögött, egy mindenkor korrupt kormány, mely tisztviselői kizárólag korábbi haderőt képviselő személyiségek, az emberi jogok szinte totális figyelmen kívül hagyását gyakorolták felelőtlenül mindvégig. Az pedig különösképp bonyolítja a helyzetet, hogy a következő kormánynak nem csupán az eddig kialakult gazdasági és humanitárius problémákkal kell szembenéznie, hanem a lázongások következtéképp újabb társadalmi újjáépítésre lesz szükség az ország polgárai mentén.⁴²

⁴⁰ SALIKUDIN 2022

⁴¹ SALIKUDIN 2022

⁴² SALIKUDIN 2022

2.2.2. A Covid19 és a háború hatásai

Még a totális gazdasági összeomlás és a kormány bukása idején is kibontakozik a már geostratégiai is megemlített indiai-kínai párhuzamos viszony furfangja, mely abban igazolódik vissza, hogy bár Rayapaksa kormánya inkább Kína irányába nyitott külpolitikáját illetően, a kiszolgáltatottság révén mégis India adta nagyobb segítségét a szigetnek az elmúlt évek pandémiája és háborúja okozta károk miatt.

Az ország csődjéhez vezető utat nagyban befolyásolta a pandémia és a háború okozta nehézségek elhatalmasodása. Nem meglepő módon, hiszen a politikailag vagy gazdaságilag stabilabb államokat is éppúgy megviseli a válság, nemhogy egy teljesen labilis, csődben vagy korábban szélén álló kiszolgáltatott, adósságokkal teli államot.

2019 már eredendően sem a híres srí lankai turizmusról szólt, miután húsvétkor felütötte fejét az ISIS a szigeten robbantások formájában. Bár ennek elméleti és gyakorlati hétértéke jelenleg nem vizsgált, megemlítést érdelem, tekintve, hogy egy a pandémiát megelőző, idő előtti összeomlását okozta a srí lankai látogatottságnak, amivel tulajdonképpen egy évvel korábbra hozta a sziget legfőbb bevételeinek megszűnését.⁴³

Különösképpen érdekes, hogy a sziget, mint hatalmi játszótér India, Kína és Japán számára, – tehát minden olyan ország számára, amelyek történelmi kötődést éreznek -, akik az elmúlt évek során fő hitelezőiként voltak jelen az országnak, a segítségkéréssel hogyan szolgáltatja ki magát ezzel párhuzamosan az Egyesült Államoknak, és Indiának. Mivel az egyedüli összekötő pont ebben India, egy erősebb szál fedezhető fel a két szomszédos ország mozgatórugója között, ami nem csak múltbéli kapcsolatuk miatt alakult ki, hanem a geostratégiai kiszolgáltatottság is közre játszik. Ugyanakkor az USA, mint nagyhatalom, nem először lép színre, és nyújtott csak idén 32 millió dollárnyi támogatást.⁴⁴

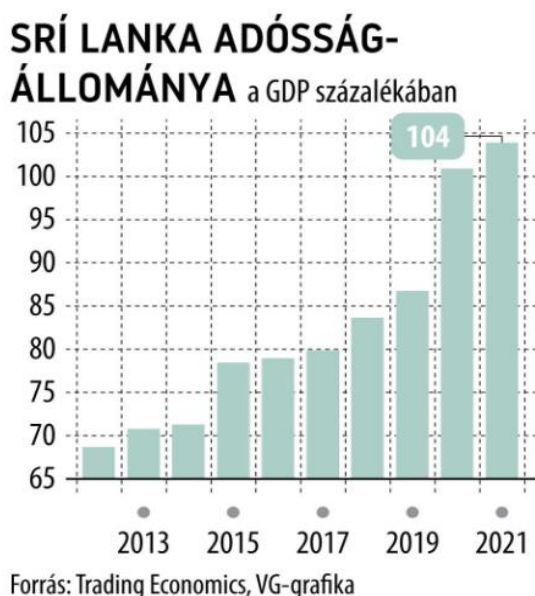
A Covid19 hatása azonban nem állt meg a bevételek kihagyásával, ugyanis Srí Lanka számára a külföldi valuta beáramlása jelentette bevételek kiesése is olyan mértékben befolyásolta a kifizetéseket, melyekkel tartozott az Ázsiai Fejlesztési Banknak és a Világbanknak, ami az államadósság-GDP rátáját évente 101%-ra emelte. Ez akár már

⁴³ SALIKUDDIN 2022

⁴⁴ SALIKUDDIN 2022

önmagában is előremutató lehetett a legrosszabb scenárió bekövetkeztére, az államcsődre, amit azonban ekkor még elképzelhetetlennek vélt a vezetőség.⁴⁵

2.ábra <https://www.vg.hu/nemzetkozi-gazdasag/2022/03/kina-25-milliard-dollaros-mentoovet-dobhat-sri-lankanak-2>



Srí Lanka adósságállománya erre az időre már tisztán mutatja, hogy milyen mértékig vált lehetetlenné ezen körülmények között az adósságrendezés, és teljes egészében egyértelművé tette minden elemző és hitelező számára, hogy a legjobb spekulációk sem fogalmazhatnak pozitívan, hiszen az egy évre való kifizetésre váró összeget nem éri el a meglévő költségvetés.⁴⁶

Arról nem is beszélve, hogy olyan humanitárius problémákat eredményezett ez az időszak, amelyek társadalmilag is totálisan feje tetejére állították az országot. A rossz döntéseken túlmutatóan külső tényezők következményei is megjelentek, mint a poszt-covid gazdasági hatások, vagy az ukrán háború kitörésével megjelenő energiaválság, gazdasági összeomlás, és nyersanyag- illetve élelmiszerhiány.

Brahma Chellaney geostratégiai elemző úgy véli Srí Lanka tökéletes példája annak, hogy a szegényebb országok miként isszák meg a levét a nyugat Oroszország irányába vetett szankcióinak. Úgy véli, a háború okozta üzemanyaghiány, és élelmiszer ellátottsági problémák megoldása vagy kiküszöbölése helyett, a szituáció sokkal inkább egy nyugat-kelet újabb

⁴⁵ SAMARANAYAKE 2021

⁴⁶ SPLESZ 2022

hidegháborúról szól, ezzel teljesen aláásva a szenvedő országokat. Az ellátottság és a termelés ellehetetlenítésének a következményei ugyanis teljes alapvető cikkek hiányába sodorták Srí Lankát. Az szinte már csak ráadás, hogy mindezek hiányában, az oktatás, az iskolák, csak úgy, mint az irodák, munkahelyek is ellehetetlenültek.⁴⁷

2.3. Biztonsági faktori

Wickremesinghe megválasztását követően a tüntetések nem oszlottak fel, sokan továbbra is úgy vélték országuk nem megfelelő kezekben van, és tovább küzdöttek az új elnök leváltásáért is. Wickremesinghe azonban arra törekedett megválasztásának kezdetétől, hogy egy, akár ellenzéki összefogás is kialakuljon, tekintve, hogy a válsághelyzet másként nem átvészeltető, kizárólag egy teljes összetartással. Ugyan a többség számára az új elnök megválasztása nem jelent mást, mint a Rajapaksa rezsim folytatását, Wickremesinghe igyekezett a köztudatban leválasztani önmagát a korábbi korrupt kormánytól azon kijelentésével, miszerint „a korábbi kormány megpróbálta elfedni a tényeket Srí Lanka anyagi kríziséről” illetve, biztatón hatni, hogy „ő érti az emberek mitől szenvednek” és motiválni a társadalmat egy 2024-re stabilizálható berendezkedéssel.⁴⁸

Habár az ezt követő időszak során a lázongások vélhetően kissé alább hagytak, avagy teljesen megszokottá váltak, a biztonsági helyzeten nem segített Kína tajvani konfliktusa sem, mely révén India is válaszreakciókat adott. Miután Kína a vádak szerint 2022 szeptemberére militarizálta a tajvani-szorost, India azonnal Srí Lanka katonai támaszponttá alakítása mellett emelte szavát. Ennek főként az az oka, hogy Új-Delhi meglátásai szerint Kína Srí Lankát is be akarja hálózni, aminek kellő alapot ad az esetleges új kormány kevésbé Kína párti mentalitása, ami egyelőre előre kiszámíthatatlan. Szintén kellő alapot ad ehhez a feltételezéshez, hogy a nyár vége fele, az új elnök megválasztását követően a Kínaiak által üzemeltetett Hambantota kikötőben megjelent egy Kína Népi Felszabadító Hadsereg által birtokolt kutató hajó. India így arra spekulál, hogy Kína a kikötőt hadibázissá akarja alakítani. Habár ezt Peking tagadja, és elmondása alapján kizárólag kutatások miatt akart lehorgonyozni, felmerül a kérdés, hogy ez miért éppen, akkor, bejelentés nélkül, és miért a kínai „befelé fordulási stratégia” idejében alakulhatott így. Ugyanakkor nem elhanyagolható, hogy Srí Lanka ezen a ponton még továbbra is egy független ország, és döntő szereppel bír, bár döntése viszonylag nehéz, miszerint Kína

⁴⁷ CHELLANEY 2022

⁴⁸ MOGUL 2022

vagy India fele előnyösebb tartania egy gazdasági csődből való kilábalás kellős közepén. Szintén nem mindegy, hogy az ún. kínai-adósságcsapda rendezése vagy tolása, és mindaz a nyomás, ami ezt körülveszi tud-e kellő opciót engedni Srí Lanka számára a kilábalásba. India ugyanis egy sokkal „kellemesebb” jövőképet vázol Colombo számára amennyiben az indiai perspektívát követi.⁴⁹

Mindeközben, az események zajlódása gyanánt, az IMF szeptember elején megállapította a hivatalos mentőcsomagot Srí Lanka számára 2,9 milliárd dollár értékben, továbbá ezt követő napon a volt elnök is úgy döntött visszatér hazájába.⁵⁰

Az IMF mentőcsomag azt a célt szolgálja, hogy a szigetország mihamarabb megkezdhesse a talpra állását, ez azonban időben egybevágó a nyáron elűzött elnök visszatérésével, és további kérdéseket vet fel, akár a kormány, akár a colombói spekulációk körül. Az IMF komoly kritériumrendszerhez köti a folyósítást, annak ellenére, hogy tisztán látszik, az idén 60-100% közé hágó üzemanyag-élelmiszer infláció rendkívül nehéz helyzetbe hozza a lakosság túlnyomó részét.⁵¹

A visszatérő Gotabaya Rajapaksa nem kihasználva 90 napos tartózkodási lehetőségét Thaiföldön, tért vissza országába mindössze 50 nappal emigrációját követően, annak ellenére, hogy tudomásában van a ténynek, miszerint igen súlyos korrupciós perekre számíthat így a közeljövőben.⁵²

A visszatérés okára többen is elkezdtek keresni a választ, köztük Mogul is feltérképezte Rajapaksa majdnem két hónapos kilétét a menekülése után. Sokak vélik úgy, hogy ennek egyszerű okai vannak: vagy nem szívesen látott személyként volt jelen különböző országokban, vagy finanszírozni nem tudta kilétét. A menekülését követően lényegesen nehezebbnek bizonyulhatott számára találni egy megfelelő helyet a tartózkodásra, amit eleinte nem vett számításba. Mindeközben, mialatt országról országra járva kellemetlenségekbe ütközött, testvére Srí Lankán nekilátott a biztonságos hazatérésének szervezésére, főként, mivel tapasztalták az új elnök ellenzékének (azaz a Rajapaksa pártiak) elégedetlenségét, és hazatérésének támogatását. Az IMF segítségnyújtásával megkezdődött ugyan a gazdasági helyreállítási folyamat, azonban az infláció továbbra is rendkívül magas, az utcáról rendőri intézkedésekkel és erőszakkal, letartóztatásokkal visszaszorított nép étlen, energiaellátottság

⁴⁹ KATÓ 2022

⁵⁰ KOÓS 2022

⁵¹ KOÓS 2022

⁵² MTI 2022

nélkül kimerülve vegetál, míg a volt elnök hazatérte komfortos körülmények közé vitte. Ez azonban vélhetően csak újabb lappangó olaj a tűzre, a kérdés abban rejlik, vajon a nép ezt nem elégeli-e meg időkorán újból.⁵³

2.4. Fejezet összefoglalása

Ahogy a kilátásai Srí Lankának a 2019-es és 2020-as év elején még mondhatni kimagaslók, az elmúlt másfél-két év világiárványa és energiaválsága úgy döntötte romba az alakuló kilátásokat. Srí Lanka oly mértékben ereszkedett meg, hogy jelenleg fokozott kockázatú biztonsági kategóriába sorolt ország, mind a közbiztonság terén, mind a politikai megnyilvánulások végett, de még a terrortámadások is latba vehetők. Látogatása veszélyekkel járhat, ami a turizmus visszaépülését, így a gazdasági fellendülést erősen hátráltatja most, és várhatóan még évekig.

Összességében nézve tehát, ha abból indulunk ki, hogy Srí Lanka milyen történelmi háttérrel bír, és milyen múltbéli (elmúlt évtizedek) időperiódusait élte át és tulajdonképpen zárta le eredménytelenül, akkor voltaképp, függetlenül attól, hogy már az elmúlt években is látható volt a hamar tetőző válsághelyzet, a tendenciákat alapul véve gyanúsán hirtelen és kimagaslóan érkezett az országba fellendülés a 2010-es évek körül és elején.

Mindazonáltal, hogy demokratikus irányvonalat vélt képviselni, és a volt brit gyarmat egy hosszas polgárháborút követően igencsak jól teljesített a gazdasági fejlődését illetően, az álom nem tartott sokáig. A kormányzó klán saját ellenségeként hiúsította meg a demokrácia fejlődését az országban, az autokrata nemzetállami törekvések viszont csakugyan nem vezettek sehová. Az önmagát majdhogynem túlzottan függésbe helyező szigetállam, mely Indián kívül szinte még szomszédokkal sem rendelkezik, most mégis számos, még akár ellentétes irányból is, kaphat támogatást a fellendüléshez, vagy legalábbis a helyre rázódáshoz. Habár a folyamat meglátásom szerint nem egy néhány éves periódus lesz, főként, ha a politikai mivoltát párhuzamba helyezzük a gazdasági állapotokkal. Ha azonban mégis sirtelen töretlen a siker, az újfent gyanút keltő, tekintettel lévén a korábbi hirtelen felívelés bukására is.

Véleményem szerint, bár a hitelezés önmagában csakugyan egy hálátlan feladat, a jelenlegi hatalmak felajánló mivolta azt bizonyítja, hogy Srí Lanka bárminemű befolyás alá húzása egy

⁵³ MOGUL 2022

kiszolgáltató helyzet teremtésével előremutató képet festhet számukra. Az IMF csak úgy, mint India, vagy bizonyos körülmények között Kína, beáll a sorba a megsegítés céljával.

Úgy látom, hogy egy ilyen kritikus helyzetben lévő állam, egy áldemokrácia fenntartásával, egy elavult alkotmány rehabilitálásának elmaradásával még nagyon hosszú út előtt áll a fejlődés irányában.

Továbbá, ezt teljesen meg tudja hiúsítani egy kínai befolyás, mely már jelenleg is él és aktivitását mutatja a szigetországban, ugyanezt azonban értelemszerűen nem célja hagyni a további hatalmaknak. Kína feltörekvése és ehhez való képességei kimagaslók, tulajdonképpen nem fogynak ki a tárból. Ennek erősítése a világon bármilyen kis terület mellé szegődésével – legyen az közel, távol, kényszerből vagy önként – vélhetően globálisan ellenzett. Tehát, Kína jelenléte Srí Lanka jelenlegi, vagy későbbi életében szerves része mindannak amit a szigetország képviselni fog.

3. Külkapcsolati tényezők és jellemzők

Voltaképp már az eddigiek során is számos ponton kerültek említésre Colombo Új-Delhivel vagy Pekinggel való kapcsolati tulajdonságai, mégis érdemes bővebben vizsgálni, az adott országokkal mi vezetett a kialakult helyzetig, milyen múltra nyúlik vissza az érzelmi- vagy érdekkapcsolat. Fontos azt is figyelembe venni, hogy India és Kína mellett az Egyesült Államok sem marad ki teljesen a sorból, főleg mivel nehezen tudná kezelni, ha esetleg a jövőben bármelyik keleti hatalom fennhatósága alá kerülne egy, az Indiai-óceánon ennyire fontos stratégiai pont.

Srí Lanka külkapcsolatai az ország szempontjából valójában abban rejlenek leginkább, hogy miként kezeli az indiai-kínai, területén zajló viaskodást, és hogyan tud ebből esetleg győztesen kikeveredni. Ezen túl, egy következő lépésben azok a kérdések érintik, hogy hogyan képes tovább lavírozni az ázsiai hitelezői, Japán, netán Dél-Korea felé, vagy a nyugati USA irányába. Majd egy harmadik lépcsőfoknak gondolom a nemzetközi szervezetek irányában való tendálását, az EU-val való kapcsolatának jelentőségét, vagy egyéb későbbi jövőbeni nemzetközi megállapodásokban való pozicionálását.⁵⁴

Wijekoon írásában arra reflektál, hogy Srí Lanka miként kezeli a kínai, indiai és amerikai befektetéseket az országában, és ezekhez milyen stratégiai külpolitikát köt. Ennek fő jelentősége abban rejlik, hogy a hatalmak mind tudatában vannak annak, hogy aki az óceán domináns területét képes „birtokolni” az teljes Ázsiára gyakorolhat nagy hatást.⁵⁵

Szintén Wijekoon kutatása alapján derül ki, hogy bár igen racionális következtetések levonhatók Srí Lanka cselekedetei révén külkapcsolati politikáját és irányelveit illetően, erről hivatalos és elérhető kormányi rendelkezések nemigen lelhetők fel. Ennek oka többirányú is lehet, ide értve a kiszámíthatóság megelőzését, a nagyhatalmakkal szőtt kapcsolatokban való előre lépés lehetőségének fenntartását, illetve minden további elköteleződésből való kihátrálási opció fenntartását egészen addig, ameddig adott nemzetközi szerződések, multilaterális vagy bilaterális megállapodások nem kötik a szigetország kezét.⁵⁶

⁵⁴ WIJEKOON 2022

⁵⁵ WIJEKOON 2022

⁵⁶ WIJEKOON 2022

3.1. Srí Lanka kapcsolata Indiával

Talán legfontosabb tényezőként megállapítható, hogy Srí Lanka és India meglehetősen szoros, régmúlta visszanyúló kapcsolata inkább konszolidált, segítő, de legfőképp bizonyos szinten kölcsönösen kiszolgáltatottan együttműködő. Ennek jelentősége megjelenik a viharosabb időkben nyújtott segítségben, csakúgy, mint az egymás elleni alkupozíciók alaposan felmért kihasználásában.

Srí Lanka ugyan mind kulturálisan, nyelvileg, vallási tekintetben is Indiához áll legközelebb, az elmúlt években asztalra kerültek egyéb tényezők is, mint politikai, kereskedelmi vagy befektetési érdekek. A két ország közti kapcsolat a 2009-es sokéves polgárháború végével konszolidálódott, ami keretein belül számos megállapodás is született, közös törekvések jöttek létre. 2013-ban például egy óriási lépést tettek egy egyeztetés keretein belül és megállapodtak több fontos pontra is kitérve, mint a drogkereskedelem visszaszorítása, a terrorizmus akadályozása, vagy a kettős adózás elkerülése kérdésének a tisztázása. Számos látogatás alkalmával tisztelte meg egymást a két ország, ezek alatt nem csak a biztonsági és gazdasági kérdéseket érintően, hanem a kapcsolat kulturális tovább építése érdekében is. Így hozták létre a Sanchi Egyetemet buddhista és indiai tanulmányok végett, vagy dolgoztak ki India vezérelte projekteket Srí Lanka területén. A találkozások során felmerültek továbbá olyan érdekességek is, mint a szigetország háromnyelvűvé alakítása, vagy az Ázsiában nem túl gyakori hálózati ivóvíz ellátottság fejlesztése is. Így a két ország politikai viszonyai jó irányt vettek, de kereskedelmi szinten is történtek fejlődések: mivel Srí Lanka legnagyobb kereskedelmi partnere volt India, és az ázsiai hatalom jelentette számára a világ többi irányába való utat is, igen magas számokban volt mérhető már 2012-ben a kettejük közti árumozgás, elérte a 4,01 milliárd amerikai dollárt. Ekkor Srí Lankán befektetőként is meghatározó volt India szerepe, akinek Srí Lanka egyértelműen fő célterületeként szerepelt. A négy legnagyobb srí lankai befektetők között 160 millió dolláros tőkével. Ugyanakkor teret kaptak a humanitárius fejlesztési kérdések is, főként a korábban konfliktus sújtotta területeken, India asszisztenciája kiterjedt az orvosi segítségnyújtásra csakúgy, mint a háztalanok átmeneti lakásépítésének támogatására, a mezőgazdasági újrakezdeményezésre, valamint a gazdasági tevékenységek elősegítésére egyaránt. További fejlesztési hitellel 167.4 millió amerikai dollárral segítette a cunami által tönkretett vasútvonalak újjáépítését, és részt vett repülőtér, kikötő, kulturális központ felújításában egyaránt. A kulturális együttműködés keretein belül számos apróbb vonatkozásban élvezett Srí Lanka pozitív indiai befolyást (mint a festészet, vagy a jóga), továbbá jelentősen hozzájárult a turizmushoz, mely egy kardinális fontosságú tényezővé vált

az elkövetkező évek során; India tette ki a srí lankai látogatottság nagy részét, szerepelve ezzel a top tíz Srí Lankára látogató országbéliek listáján. Végül, de nem utolsó sorban, India és Srí Lanka között pozíciójukból ítélve egy meghatározó védelmi vonal van, mely a kapcsolatuk alakulása szempontjából mindenkor elsődleges tényez. ⁵⁷

Srí Lanka és Indai kapcsolati tényezői továbbá kiterjednek a korábban említett Wijekoon írása mentén geopolitikai logikai és érdekszövődményeire is (hasonlóan Kínához). India számára komoly és jogos aggodalmat jelent Srí Lanka Kínával való kapcsolatrendszerének alakulása, legfőképp erősödése. A kínai kikötőfejlesztési jogosultság erős kételyeket ébreszt az egyébként támogató és immár békés hozzáállással lévő India számára, azonban sokszor egymással szemben – hol melyik fél számára előnyösen - alkupozíciót jelentve. India számára a legnagyobb problémát az jelenti, hogy Kína srí lankai lefedettsége ezennel gyakorlatilag az indiai félsziget jelentős részét körbe zárja, ami minden szempont szerint – úgy biztonságpolitikai szempontból, mint a kereskedelmi hálózat befolyásoltsága tekintetében – óriási veszélyt és kiszolgáltatottságot épít. Ugyanakkor számításba kell venni azt a tényt is, miszerint India már így is az Indiai-óceán egy jelentős részét uralja katonailag, illetve együttműködik az Egyesült Államokkal ennek erősítésében annak reményében, hogy ily módon közös erővel túlnőni képesek a kínai katonai befolyással szemben, erősítve ezáltal a térség és India védelmét is. A kérdés ennek kapcsán leginkább abban rejlik, hogy ezen tények alapján Srí Lanka Kínához való kötődése milyen irányt vet, és mi a számára és a térség szigetvilága szempontjából előnyösebb külkapcsolati építkezési stratégia és mely kapcsolatok erősítése az előnyösebb vagy kiegyenlítőbb az erőviszonyok stabilizálása érdekében. Srí Lanka külpolitikája azonban ahogy ez már korábban is említésre került, nem hivatalosan szabályozott, nemzetközi és nemzeti érdekei csupán amelyek behatárolható az elnöki beszédekből. Fontos behatárolni viszont, hogy Srí Lanka belpolitikája a stabilitól messze áll, a változások jogát szépen fogalmazva is kirívóan fenntartja. Ez oly mértékben határozza meg a társadalmi véleményt is, amely mindig más mozgatórugók által van rángatva, hogy talán a szigetország elsődleges szempontjai mindenképpen a belpolitikai stabilitás kialakítása mellett kellene, hogy határozzanak. Ennek azért is nagy a jelentősége, mert ennek stabilitása híján két nagyhatalom között, mint Kína és India, az USA érdekekkel megspékelve, veszélybe sodorhatja magát akár egyetlen elhibázott döntéssel is. Ez nem csak a biztonságpolitikai tényezőkre igaz, hanem szintúgy vonatkozik a kereskedelmi és társadalmi kérdéskörökre. India eddigi befolyása a szigetre, és meghatározó kereskedelmi egyezményeinek, globális összeköttetéseinek előnyei a

⁵⁷ HCI 2014

mérleg szempontjából javára billentik a mérce, főként ha ezek kiszámíthatósága és stabilitása is közrejátszik a döntések meghozatalában, és nem egy aktuális érdekpolitika a meghatározó.

58

3.2. Srí Lanka kapcsolata Kínával

Srí Lanka és Kína kapcsolata nem egy lapon említhető India és Srí Lanka kapcsolatával. Míg India az elmúlt évtizedekben egy támogató, békés szándékú megközelítéssel viszonyult a tőle délre fekvő, és egymásnak sokszorosan kiszolgáltatott szigetországokhoz, addig Kína egy egészen érdekközpontú, stratégiai politikával közelíti meg az államot. Minden olyan vonatkozásban amely Srí Lankához köti Kínát, ez megmutatkozik; így a hitelezésben, a fejlesztések és befektetések, avagy a kikötőterületi lízing szempontjából is.

Kína is, sőt talán még inkább tisztában van az Indiai-óceán dominanciájának jelentőségével, így a vizek irányába való terjeszkedését előtérbe helyezi. Kína hosszú éveken át nem déli irányba gondolkodott a külpolitikájának erősítése révén, viszont India nyitó politikája a kelet felé, és Kína felismerése, hogy ennek és az Indiai-óceán térségének milyen jelentősége van hosszú távon egy új irány fele ösztönözte. Szintén Wijekoon elemzése szerint különböző szegmensekre tagolódik ez az érdekmegnyilvánulás, melynek fő elemei: a földrajzi elhelyezkedés, a természeti erőforrások megléte, a bűnözés elleni pufferzóna az óceán irányából, illetve a selyemút közelsége. Kína számára ezek a tényezők azt eredményezik, hogy az elmúlt évek külpolitikáját teljes egészében a délkeleti vizek irányába fordítsa, mely viszont Indiát is érinti, és nem feltétlen a legelőnyösebben. Kína számára azonban elengedhetetlen Srí Lanka geostratégiai pozíciója. Kína a közel-keleti olajkereskedelmének védelmét látja a vonal biztosításában, arról nem is beszélve, hogy magát Srí Lankát is egy potenciális bányászati régióként itéli. A sziget olaj, szén, vagy akár vas tartalékaira kihegyezve jelentős potenciált lát nem csak a kereskedelmének a biztosítására, hanem akár új forrásának megszerzésére is. Ugyanakkor számos olyan illegális megnyilvánulásnak a kiaknázását is szem előtt tartja, mint a csempészet, drogkereskedelem, vagy fegyverszállítás. És, végül, de nem utolsó sorban – sőt inkább első szempontok között –, Kína vízi selyemútjának perspektívái különösképpen erős mozgatórugók, nem csak Kína számára, de nagy megkülönböztetéssel bírnak India irányába is, ugyanakkor rengetek kaput nyitna Srí Lanka számára. A déli Srí Lankán át vezető útja megnyit

⁵⁸ WIJEKOON 2022

globális kereskedelmi utakat Srí Lanka számára, melyek addig Indiának vannak inkább kiszolgáltatva. Továbbá összeköt egy teljes délázsiai szakaszt ami regionálisan is megnyithatja az együttműködési lehetőségeket.⁵⁹

Mindezen tényeknek azonban van egy kissé más, teljesen kimondott kínai külpolitikai törekvése is, mely úgy hangzik, hogy Srí Lankán „növelni kell a kínai befolyást, és csökkenteni kell az indiai befolyást”⁶⁰. Ezen hivatalos külpolitikának azonban alapos alátámasztása is van. Kína látja, hogy India egy kereskedelmi és gazdasági központ, katonai- és atomhatalom is egyben a délkelet-ázsiai régióban egy igen előnyös pozícióval. Ennek megfékezését nem segíti India Egyesült Államokkal való összetartó viszonya, és Japán irányába való törekvései sem. Ez Kína számára minden téren de főként biztonságpolitikailag erős veszélyt jelent, ami egyértelműen arra ösztönzi, hogy a srí lankai kormányt igyekezzen Kína-pártivá tenni. Ezzel párhuzamosan az sem titkolt, hogy Kína célja elrettenteni az indiai-óceáni régió más hatalmak által való katonai elfoglalását. Rajapakse Uralma alatt Kína rendkívül jó kapcsolatot tudott kialakítani Srí Lankával, nem csak a Hambantota kikötő erejéig. Colombo nyitott Peking felé, és szívesen fogadta beruházásait, támogatásait, projektekben való részvételét. Ugyanakkor a 2022 nyári eseményeket követően India volt az, aki erősebben mögé állt Srí Lankának, amivel ügyesen visszaszerezte alkupozícióját a felhalmozódott kínai hitelek törlesztésének módjával szemben.⁶¹

Mindemellett kiemelendő, hogy Srí Lanka Indiával való kapcsolata és kereskedelmi burjánzása ellenére, Kínával hasonlóképpen elindított potenciálisan szárnyaló utakat mind a kereskedelme terén, mind a növekedéséhez szükséges beruházások terén. Így Colombo hosszú távon érezheti erős szükségét Pekingnek, kérdéses azonban, hogy ez mennyire valósulna meg a közeljövőben a jelen gazdasági állapotok közepette, és mennyire éri meg ezt Colombonak megkockáztatni a 2023-24 évek során egy mély csődből való kilábalás nehéz útjának rögtön az elején.

⁵⁹ WIJEKOON 2022

⁶⁰ WIJEKOON 2022

⁶¹ WIJEKOON 2022

3.3. Srí Lanka kapcsolata az USA-val

Srí Lanka Egyesült Államokkal való kapcsolatának fő meghatározó forrásaként egyenesen az államok kormányhivatali oldalát láttam. Eszerint, azonban számost olyan érdekkör, mint például a már korábban is említett indiai kapcsolódási vonatkozás nemigen kerül megfogalmazásra. Az USA inkább hűen mindenkori irányelveihez, egy demokratikus berendezkedés elősegítésére és egy szabad kereskedelmi és konfliktusmentes térségbeli légkör kialakítására és fenntartására helyezi együttműködési hangsúlyát az adott országgal. Más kérdés, hogy mely egyéb országokkal hogyan működik együtt és milyen eszközök révén kívánja megvalósítani törekvéseit. Külpolitikai vonatkozásai alapján azonban békés úton, elősegítve a gazdasági növekedést, a politikai stabilitást és a terrorizmus elleni küzdelmet kölcsönös együttműködésre alapozza hivatalos irányelveit. Asszisztenciáját illetően, az Egyesült Államok Srí Lanka függetlenedése óta többször nyújtott segítséget a szigetországnak, így pénzbeli segítséggel, a mezőgazdaság fejlesztésével, társadalmi szinten az oktatás fejlesztésével, valamint az egészségügyben és humanitárius szinten. Emellett előfordult energia és nyersanyag szolgáltatása, illetőleg problémás helyzetben nyomozói tevékenység (így a hűsvéti robbantások alkalmával). A Covid19 alatt számos ország mellett Srí Lanka is részesült vakcina adományban, valamint magáénak tudja az IMF támogatását is. Az Egyesült Államok szintén magáénak tudja, Indiával párhuzamosan, Srí Lanka egyik legnagyobb kereskedelmi partnerének címét is, mely révén nem csak export jön létre, hanem bilaterális alapokon nyugszik. Szintén kétoldali jellegűnek tekinti katonai együttműködését is az országgal, mely értelmében azonban nem csak védelmi (főleg vízi, de légtéri is), hanem humanitárius és természeti katasztrófavédelmi egységként is tekint az együttműködésre.⁶²

3.4. Srí Lanka nemzetközi szervezeti jelenléte

Srí Lanka jelenleg legnépszerűbb nemzetközi megállapodási részvétele az IMF-el van, de kapcsolódik a Világbankhoz, továbbá fűzi némi kapcsolat az Európai Unióhoz, és tagja az ENSZ-nek. Regionális szinten az SSAs (Small South Asian countries, azaz kis dél-ázsiai országok) meghatározó országa, számos megállapodást kötött, főként kereskedelmi jelleggel, Indiával és Kínával. Ugyanakkor minden jellegű fejlett országgal való szimbiózisába erősen

⁶² v.ö. <https://www.state.gov/u-s-relations-with-sri-lanka/> (letöltés ideje: 2022.11.01. 14:00)

beeszól az emberi jogok tiszteletben tartásának megkérdőjelezhetősége az országban, melyen elviekben igyekeznek változtatni, azonban a gyakorlatban mindig kiütközik ennek ellenkezője.

Az ENSZ Srí Lankai jelenléte

Srí Lanka az 50-es évek elején három év alatt tudta teljesíteni az Egyesült Nemzetek Szervezetébe való felvételét, mely céljaként a szigeten élők életminőségének javítását tűzték ki célul. Ennek keretein belül különösképpen fordítanak energiát a szegénység, és a rászoruló, illetve a fiatalok felkarolására, a változáshoz való bármilyen nemű lehetőségek megteremtésével. Ezen túl, az ENSZ szintén támogatja a gazdasági, a demokratikus és a civil, társadalmi fejlődését az országnak, úgy a kedvező időszakokban, mint krízis idején. Továbbá, előtérbe helyezik a humanitárius kérdéseket, csakúgy, mint a hosszútávú békeállapot fenntartását. Ez azonban nem csupán a külügyeket érinti, hanem a belügyek békés rendezését is megkívánja. Az ENSZ mindez érdekében számos „mérőföldkőként” említett lépést tett.⁶³

Ugyanakkor az ENSZ mivel előtérbe helyezi a demokratikus működés létét, kiváltképp fontosnak vélheti, illetve sérelmezheti a mindenkori srí lankai kormány nem túl demokratikus, ám annak álcázott, vagy éppenséggel egyenesen áldemokratikus működési morálját.

Ennek ellenére számos téren nyújtott az elmúlt évek tagsága során segítséget és támogatást, többek között jóvoltából Srí Lanka tagja a Tengerjogi Egyezménynek, az ún. Akamentési Program keretein belül eltávolítottak a polgárháborúból visszamaradt északi részen lévő taposóaknákat a jobb és biztonságosabb életkörülmények végett, infrastruktúrát, közműveket és intézményeket fejlesztettek, hoztak helyre természeti katasztrófát követően, valamint szervesen cselekedtek a polgárháború után a békefenntartásban nem csak katonai, hanem társadalmi szinten is. Továbbá, minden jelenlegi krízisiránytól eltekintve, az ENSZ srí lankai jelenlétében a mai trendeknek és szükségnek megfelelően fontos szerepet játszik a fenntarthatóság.⁶⁴

Alább, egy saját táblázattal szemléltetve a dátum (ha konkrét dátumhoz köthető), az esemény, amely lezajlott, illetve maga a cselekedet, és az esetleges kimenetele:

⁶³ v.ö. <https://srilanka.un.org/en/about/about-the-un> (letöltés ideje: 2022.11.01 14:00)

⁶⁴ v.ö. <https://srilanka.un.org/en/about/about-the-un> (letöltés ideje: 2022.11.01 14:00)

1.	1960	ENSZ Biztonsági Tanács tagság	Az ENSZ Srí Lankát a Biztonsági Tanács tagjává választva kinevezi első ceyloni elnökét, Sir Claude Corea-t.
2.	1974	A harmadik Tengerjogi Konferencia srí lankai elnökkel	Eredményeül született a Tengerjogi Egyezmény
3.	2002	Aknamentesítési Program	A taposóaknak eltávolítása a biztonságos életkörülmények érdekében
4.	2004	Szunami pusztításainak helyreállítása	Az utak, iskolák, lakóépületek, vízvezetékrendszer, és egyéb élethez szükséges elemek helyreállítása és fenntartható felújítása
5.	2010	Békefenntartás	A polgárháború kimenetelének végével a béke fenntartása gazdasági, társadalmi és természeti szinten
6.	2018	#SDGDataLK	Srí Lanka céljául tűzi ki a fenntarthatóság irányába haladást

65

⁶⁵ ld. <https://srilanka.un.org/en/about/about-the-un> (2022.11.01. 14:00)

Az IMF támogatása

Srí Lanka 1950. augusztus 29. óta a Nemzetközi Valutaalap tagja, ez idő alatt tizenhat intézkedés köttetett, 2022-re a 22,396 milliós lakosságú ország GDP-je -8,7%-ra esett, és a fogyasztói árindex 48,2%-ra nőtt. Ezen szám adatok tehát már önmagukban is indokolják az IMF szerves jelenlétét a szigetországban, mindamellet, hogy az országnak számos egyéb korábban említett eladósodása is felmerül.

Az IMF legutóbbi általános 2022. március 25-i jelentésére alapozva, amely még a válság kulminálását megelőzően, márciusban került kiadásra, a 2020 és 2021 eladósodás miéértjét leginkább a Covid19 világjárványnak, az azt megelőző adócsökkentéseknek, és a külső bevételek megszűnésének – a kereskedelem és a turizmus teljes leállásának – tulajdonítja. Azonban a súlyos valuta hiány és infláció mértéke már akkor sokkoló előrejelzéseket mutattak.

66

Nem véletlen, hogy már a következő hónap, április 23-án tett bejelentés során megfogalmazásra kerül, hogy az IMF támogatni fogja Srí Lanka törekvéseit a gazdasági válságból való kilábalásra, mindezt szoros együttműködéssel téve a helyi hatóságokkal,⁶⁷ valamint május végére már megfogalmazódik, hogy helyileg a kormány által szükségeltetik egy olyan politikai támogatás, mely bebiztosítja a gazdaság makrogazdasági talpra állását és fejlődését.⁶⁸ A májusi egyeztetések révén körvonalazódik, hogy a legnagyobb gazdasági problémát a globális élelmiszer és olaj árak megemelkedése jelenti, valamint ezek hiánya, és finanszírozási akadály, különös tekintettel a mélyszegénységben élőkre. Mindez javítása érdekében alakított ki az IMF olyan reform csomagokat, melyek potenciálisan fenntarthatóvá tehetik a kormány számára az adósságok mellett az elengedhetetlen makroökonómiai tényezőket, és javasolták a srí lankai kormány ezen csomagok alkalmazását. Mivel azonban az adósság maga fenntarthatatlannak minősült, így jogi és pénzügyi tanácsadók bevonásával szükségesnek minősítettek ellenőrizni a továbbiakban is a helyzet alakulását a szigeten.⁶⁹ A személyes látogatás során a szervezet tagjai szembe kerültek a valós állapotokkal, mely főként a szegények és sebezhető körülményeiben nyilvánult meg, valamint már akkor

⁶⁶ v.ö. <https://www.imf.org/en/Publications/CR/Issues/2022/03/25/Sri-Lanka-2021-Article-IV-Consultation-Press-Release-Staff-Report-and-Statement-by-the-515737> (2022.11.09 17:18)

⁶⁷ v.ö. <https://www.imf.org/en/News/Articles/2022/04/23/pr22129-IMF-Team-Statement-on-Sri-Lanka> (2022.11.09 17:33)

⁶⁸ v.ö. <https://www.imf.org/en/News/Articles/2022/05/20/tr051922-transcript-of-imf-press-briefing> (2022.11.09. 17:41)

⁶⁹ v.ö. <https://www.imf.org/en/News/Articles/2022/05/26/pr22171-imf-staff-concludes-virtual-mission-to-sri-lanka> (2022.11.09. 18:01)

megállapították, hogy a gazdasági válság a teljes 2022 évre kihat. Ezáltal előnyt nyert az intézkedések között az anyagi deficit csökkentése és a kritikusan érintett tömegek biztonságának stabilizálása. Az IMF egyúttal kifejezi újbóli támogatását az ország stabilitása érdekében.⁷⁰

Az Európai Unió srí lankai terrorizmusról szóló vélekedései

Az Európai Unió és az Európai Parlament sok évtizednyi aggodalmas külső rátekintés és a támogatások ennek ellenére meg nem vonása mellett folyamatában fejezte ki kétségeit Srí Lanka jó irányba való haladása kérdésében. Kétségeit többnyire a terrorizmus, az emberi jogos megsértése, a sajtószabadság nem léte, a politikai diszharmónia kapcsán fejezte ki, továbbá a vallásszabadságot sem tekinti meglévőnek.

Ezek összevetésében az Európai Parlament azt kívánja erősen indítványozni, hogy a terrorizmus ellen folytatott harc, melyben Srí Lanka anyagi támogatásban részesül szigorúan ne a vallási és megkülönböztetési „üldözésekre” kerüljön ürügyként felhasználva. Ennek kapcsán, mint egyéb szingaléz és tamil konfrontációk segítségével is nagy segítségére lennének azon online platformok, melyek rohamos gyorsasággal tudnának elérni tömegeket, azonban a sajtószabadság hiányában, a térségben ez gyakorlatilag lehetetlen.⁷¹

Emellett a közlemény kihangsúlyozza, hogy az EP „sajnálátát” fejezi ki annak kapcsán, és „ösztönözni” szeretné Srí Lankát arra, hogy a 2015-ben történt visszalépését az Egyesült Nemzetek Szervezete Emberi Jogi Tanácsa intézkedéseitől és kötelezettségeitől vonja vissza, mely egyértelműen avégett történt, hogy a szigetország továbbra is fenn tudja tartani a múltban is működött erőszakos fellépéseit a kisebbség, a különböző vallásúak és az egyoldalúan megítélt háborús bűnösök ellen. Srí Lanka ezzel azt fejezi ki, hogy nem kíván pozitív irányba változtatni a nemzetközi és helyi kapcsolatain.⁷²

Az Európai Parlament arra is kitér, hogy Srí Lanka kereskedelmi exportja az Európai Unióval jó lehetőségeket kínál, továbbá a megállapodások kapcsán és feltételeként Srí Lanka vállalta a valós terrorizmus visszaszorítást, melynek egyértelműen nem tett eleget. A szigetállam ruhaipari exportja a Covid19 világjárvány következményeképp eléggé megcsappant, a sokat felvevő EU-s piac jelentősen visszaesett, mely következményeként az

⁷⁰ <https://www.imf.org/en/News/Articles/2022/06/30/pr22242-imf-staff-concludes-visit-to-sri-lanka> (2022.11.09. 18:17)

⁷¹ https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2021-0290_HU.html (2022.11.10. 10:00)

⁷² https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2021-0290_HU.html (2022.11.10. 10:00)

állam számos gyára kényszerült elbocsátásokra, azonban a munkaügyi védelem nem valósult meg. Az Unió ezáltal indítványozza, hogy Srí Lanka működjön együtt a Nemzetközi Munkaügyi Szervezettel, továbbá ennek szerves részeként számolja fel a gyermekmunkát is.

Az EU nem utolsó sorban támogatja a halálbüntetés eltörlését és a területi megbékéléseket, ugyanakkor annak kapcsán is kifejezte aggályait, hogy Kína egyre nagyobb szerepet játszik Srí Lanka életében.⁷³

3.5. Fejezet összefoglalása

Srí Lanka külkapcsolatai és külső érdekeltségei tehát számos szempontrendszer szerint közelíthetők meg, melyek voltaképp a világ minden terén lévő országokra, hatalmakra és szervezetekre hatással lehetnek. Az Indiai-óceáni térség „központja” egyidejűleg testesít meg olyan csatornát, határvonalat, központot, és ugyanakkor egy befolyás alatt álló kis területű országot, mely egy rendkívül rossz óment fest a jelenlegi jövőképek és scenáriók világában.

A mind biztonságpolitikai aspektusból, mind geopolitikai mivoltából fontos szerepet betöltő kis szigetország nem csak a felette elhelyezkedő félsziget területén lévő hatalom számára jelent egy meghatározó pontot, annak ellenére, hogy India számára egy igen erős kaput képez az indiai-óceáni irányából érkező hatásoknak. Ugyanakkor földrajzilag talán Indiával alkot olyan szoros kapcsolatot – és a földrajzi elhelyezkedésétől függetlenül történelmileg és kulturálisan is -, ami a szigetország számára is hasonlóképpen lehet befolyásoló és kölcsönös.

Mindazonáltal, hogy India „könnycseppje” geostratégiaiilag további hatalmaknak, szervezeteknek is szemet szúrt az elmúlt évtizedekben, független történelmi korszakát élve. A relatíve kis alapterületű sziget ugyanis olyan kereskedelmi központi régióként használható, olyan csatornát és egyben határvonalat képez kelet és nyugat között, ami nem csak a délkelet-ázsiai térségnek, hanem Kínának, vagy az Egyesült Államoknak hasonlóképpen lehet meghatározó.

Ugyanakkor, fontos megemlíteni rendkívül instabil politikai és társadalmi közegét, ami gazdaságilag is oly mértékben okoz mindennapi gondokat az országban, amelyek megoldása a külső ráhatások nélkül megoldhatatlan. A külső tényezők megjelenése és kibontakozása az államban abszolút ábrázolja az érdekszférákat, a területen való dominancia akarását.

⁷³ https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2021-0290_HU.html (2022.11.10. 10:00)

4. Összefoglalás

Összességében tehát, Sri Lanka szigetének témája rendkívül sokrétű és az elmúlt évek, a Covid19-et megelőző időszakot kitöltő turisztikai sajátosságaitól eltekintve is számos aspektusból és szempontrendszer szerint megközelíthető az ország elemzése. Ezen szempontrendszerek a világ oly sok területéről származhatnak, melyek felölelése hosszas kutatást és utánajárást igényel. Tekintve, hogy gyakorlatilag a világ középső sávjának területének fontos szigetországról beszélünk, minden irányban befolyásoló hatással bírhat, az ott kialakuló dominancia olyan aspektusokat dönthet a mérleg egyik vagy másik oldalára, mint meghatározó biztonsági faktorok a kelet és nyugat között, vagy akár India számára, a kereskedelem létét a kelet és nyugat között, avagy az óceáni selyemút működését.

A térség tehát egy olyan központi kereskedelmi bázisként használható a világ két oldala között, mely nem csak egy csatornát hanem egy erős vízválasztó határvonalat is képez a keleti és nyugati egységek, katonai bázisok, politikai beállítottságok között, ami Kínának, vagy az Egyesült Államoknak sokakkal párhuzamban lehet meghatározó.

Csakugyan külön betekintést érdemel a térség geopolitikai és geostratégiai léte, annak alakulása, és a jövőbeli kimenetele. Nem véletlen, hogy számos hatalmi törekvéssel találjuk szembe magunkat a kis szigeten, rengeteg beruházás, hitel, fejlesztés, kulturális összeköttetés próbál utat törni magának, egyik a másikkal szemben, annak érdekében, hogy pozícióját ezen a fontos pontján a világnak bebiztosítsa, vagy éppen egy másik hatalom ezen törekvéseit megakadályozza. Természetesen ezt nem a maga valóságában kell beruházási versengésnek elképzelni, sokkal inkább egy Sri Lanka számára rengeteg kompromisszummal, és megalkuvással járó, gyakorlatilag országát felosztó és külföldi erők számára elérhetővé tevő helyzetnek mondható. Arról nem is beszélve, hogy ennek milyen nehezen visszafordítható következményei azok, melyek miatt Colombo erősen megfontolt döntései befolyásolják sokéves jövőjét.

A jelenlegi Sri Lanka erősen kétségek között éli mindennapjait, bizonytalanság és még mindig a stabilitás hiánya jellemzi a teljes országot, gazdaságilag csődöt mondott, melyből egy nagyon hosszú út a kilábalás, politikailag teljesen újjá kell épülnie, társadalmilag szintén erősen amortizálódott és komoly erőfeszítéseket kell eszközölnie az emberi jogok és a demokrácia érvényesülésének érdekében. Mégis érezhető, hogy még egy ilyen kritikus helyzetben is igyekszik a lehetőségekhez mérten döntéseit saját jövője bebiztosítása érdekében hozni. Ennek azonban ott van az a vetülete is, a társadalom az említett saját érdeket miként érzékeli, mennyire

hat egyáltalán a társadalmi érdekekre ilyen körülmények között, amit Colombo saját érdekének nevezünk.

Mindazonáltal, hogy Srí Lanka hitelei és kiszolgáltatottsága többszöröse az elbírhatónál, az ország változó vezetése rendkívül bizonytalan, és labilitása megnyilvánul a társadalmi szinten is, vegyes a pártolása pártfogói mentén, és ez valószínűleg többnyire köszönhető rászorult állapotának is. Figyelembe véve, hogy muszáj élnie az adott lehetőségeivel, viszont kellően vegyesen teszi ahhoz, hogy a jövőben több járható út is nyitva maradjon a számára. Összességében tehát, nyitva hagyva ezeket az opciókat, biztosít önmaga számára több jövőképet, melyek azonban talán függetlenségét is előtérbe helyezik, és egyik további hitelező vagy befektető fél számára sem a teljesen elképzelt optimális eshetőség. Bár tény, hogy Srí Lanka függetlenségével, és stabil működésével megtartható a rajta múló egyensúly a kelet és a nyugat között.

Az, hogy jelenleg az ország egy államcsőd krízishelyzetében vezetkei lényegében végkimenetelként leírható azon tényezők együttes hatásának, melyek összességében kiváltották a végső összeomlást. A már korábban megfogalmazott „szabad társadalom” egy demokratikus országban a kutatás során nem nyert bizonyosságot, bár az állami létforma ha nehezen is, egy efféle összeomlás és újra felépítés során nyer lehetőséget a politikai mentalitásának újraértelmezésére is. Ez a fajt „hibrid demokrácia” azonban vélhetően nem vezet megfelelő eredményre a jövőben sem, ennek átalakítása talán egy társadalmilag egységes együttélésre és társadalmilag támogatott kormányzásra is esélyt adna a jövő vezetésének, valamint az ezen irányba való külső presszionálás akár még bizonyos támogató, hitelező országok elismerését is meghozhatja.

Főként, mivel az egy társadalmilag is teljesen egyértelmű tény, hogy a srí lankai kormányzás által kért és elfogadott hitelek és támogatások a nyújtó országok és szervezetek felé kiszolgáltatott helyzetet eredményez, amely értelemszerűen pozitív ellensúlyozása a polgári támogatottság és elégedettség érzetét keltve hat vissza a kormányzás hitelezőivel való kapcsolatára.

Ugyanakkor, a jelen helyzet még nem áll közel ahhoz, hogy ennek kedvező tudjon lenni, az áldemokrácia víziójának és a társadalom efféle gyanúinak felszámolása hosszú munkafolyamat, mint ahogy egy elavult alkotmány felszámolása is az.

India és Kína dominanciájának rivalizálása éppúgy kihathat erre a folyamatra, mint a hitelfolyósítók. Az is felvethet kérdéseket, hogy ezen országok eddigi jelenléte is képes volt az

eddig fenntartott demokratikus mintával működni, így nem jelent-e nagyobb mértékű változást egy újabb fél aktívabb belépése és hosszabb távú jelenléte. Ugyanakkor számtalan ehhez hasonló további kérdést vet fel, hogy vajon mennyi létjogosultságot kap más hatalom megjelenése a két ázsiai ország mellett. Egyáltalán mennyire Srí Lanka döntései azok, melyek ezt meghatározzák, vagy mennyire előre megírt történek.

A kutatásból tehát kiderül, hogy Srí Lanka külkapcsolatait valóban biztosan meghatározza az, hogy hogyan kezeli a sziget területén zajló India és Kína közötti viaskodást. Nem kevésbé, hogy miként tud, mint ennek otthont adó fél győztesen, de legalább előnyösen kikerülni. Habár az is meghatározó, hogy a demokrácia jegyeinek erősítését helyezve előtérbe a nyugati támogatók mindazonáltal előnyösebb pártfogók, még ha egy rögzösebb út jövőképével kecsegtetnek is. Talán éppen a minket, magyarokat leginkább érintő Uniós térség az ami Srí Lanka számára a legkevésbé meghatározó, ugyanakkor az Unió számára Srí Lanka hovatartozása már jelenthet potenciális feladatokat, főként, ha világgazdasági pozitív vagy negatív eredményei vannak a selyemút használatának, működésének.

Colombo tehát, akármely politikai utat választja is, hosszú távon érezheti erős szükségét a döntése megalapozottságának. Kérdéses, hogy mennyire tud, és engedheti meg magának a jelen helyzetében azt, hogy tovább gondoljon a számára bizonyára meghatározó következő 2023-as és 2024-es évek esemény előre vetítéseinél.

Irodalomjegyzék:

Brahma Chellaney 2022, Ukraine war hastens Sri Lanka's economic meltdown 2022.07.13.
forrás: <https://asia.nikkei.com/Opinion/Ukraine-war-hastens-Sri-Lanka-s-economic-meltdown>
(2022.11.02.11:45)

Dominic Pino, 2022. Sri Lanka Unravels, National Review, The Corner International, July 9, 2022.
forrás: https://www.nationalreview.com/corner/sri-lanka-unravels/amp/?gclid=CjwKCAjwh4ObBhAzEiwAHZzyUxZO-Di3YjGJYDSzpVPt5Fe8fj9xutHzi6sPI1nGN1gH2vUeLhGBchoCZ14QAvD_BwE
(2022.11.01. 22:14)

Euronews 2022.07.20. Ranil Vikremeszinghe lett Srí Lanka új államfője, forrás:
<https://hu.euronews.com/2022/07/20/ranil-vikremeszinghe-lett-sri-lanka-uj-allamfoje>
(2022.11.02. 10:42)

Háda Béla (2013) Törpe a gigászok bálján. Ázsiai hatalmi érdekek a posztpolgárháborús Srí Lankán, NKE STRATÉGIAI VÉDELMI KUTATÓKÖZPONT ELEMZÉSEK – 2013/4 1.oldal és 13. oldal, forrás: <https://svkk.uni-nke.hu/document/svkk-uni-nke-hu-1506332684763/svkk-elemzesek-2013-4-azsiai-hatalmi-erdek-ek-a-posztpolgarhaborus-sri-lankan-hada-b.original.pdf> (2022.11.01 9:30)

High Commission of India 2014, India-Sri Lanka Relations. Forrás:
https://www.mea.gov.in/Portal/ForeignRelation/Sri_Lanka_January_2014.pdf (2022.11.02. 17:22)

Koós Alexandra 2022. Srí Lanka közel 3 milliárd dolláros mentőcsomagot kaphat az IMF-től, 2022.09.01 forrás: <https://liner.hu/sri-lanka-3-milliard-dollaros-mentocsomag-imf/> (2022.11.02. 13:05)

MTI 2022, Hazatér a megbuktatott Srí Lanka-i elnök 2022.09.02. forrás:
<https://hirado.hu/kulfold/cikk/2022/09/02/hazater-a-megbuktatott-sri-lanka-i-elnok#>
(2022.11.02. 14:49)

Mr. Ramkishan S. Awad, Dr. B. D Todkar (2021) THE GEO-STRATEGIC POSITION AND IMPORTANCE OF SRI LANKA 2021, PJAEE, 18(8) 4089-4098 old. forrás:
<https://archives.palarch.nl/index.php/jae/article/download/9641/8878/18889> (2022.11.01. 12:33)

Kató Alpár 2022. India odavágott Pekingnek: Kína militarizálja a Tajvani-szorost, és Srí Lankán katonai támaszpontot akar 2022. 08.30. forrás: <https://hellomagyar.hu/2022/08/30/india-odavagott-pekingnek-kina-militarizalja-a-tajvani-szorost-es-sri-lankan-katonai-tamaszpontot-akar/> (2022.11.02. 12:49)

Kiran Chauhan 2020, Sri Lanka's Geopolitics in the Indian Ocean, The Kootneeti, Sustainable Development Goals 2nd September, 2020. forrás: <https://thekootneeti.in/2020/09/02/sri-lanka-geopolitics-in-the-indian-ocean/> (2022.11.01. 15:19)

Nilanthi Samarayanake 2021, Sri Lanka: Navigating Geopolitics, Regional Asymmetry and a National Crisis, South Asian Voice, Geopolitics&Diplomacy December 9, 2021. forrás: <https://southasianvoices.org/sri-lanka-navigating-geopolitics-regional-asymmetry-and-a-national-crisis/> (2022.11.01. 16:33)

Rhea Mogul, Iqbal Athas and Rukshana Rizwie, 2022 , CNN Sri Lankan Parliament elects Ranil Wickremesinghe as President, but some protesters vow to fight on 2022.07.20. forrás: <https://edition.cnn.com/2022/07/20/asia/sri-lanka-presidential-election-result-intl-hnk/index.html> (2022.11.02. 12:03)

Rhea Mogul 2022 He fled the country and went into hiding. Why has Sri Lanka's deposed leader come back now? 2022.09.04. Forrás: <https://edition.cnn.com/2022/09/02/asia/gotabaya-rajapaksa-return-sri-lanka-intl-hnk-dst/index.html> (2022.11.02. 15:26)

Tamanna Salikuddin 2022, United States Institute of Peace, Makin Peace Possible, Tamanna Salikuddin on the Crisis in Sri Lanka, 2022.08.03. forrás: <https://www.usip.org/publications/2022/08/tamanna-salikuddin-crisis-sri-lanka> (2022.11.02. 18:45)

Vaskor Máté, 2022 Teljesen összeomlott Srí Lanka gazdasága, 24hu Gazdasági rovat 2022.06.22. forrás: <https://24.hu/fn/gazdasag/2022/06/22/sri-lanka-teljes-gazdasagi-osszeomlas/> (2022.11.02 10:36)

Wijekoon Herath Mudiyansele Chaminda Kosala Wijekoon, 2022, SRI LANKA'S STRATEGIC LOCATION AND FOREIGN POLICY RESPONSE TOWARDS INDIA AND US ON CHINESE INVESTMENTS IN SRI LANKA, Jurnal Diplomasi Pertahanan, Volume 8, Nomor 2, 2022. Forrás: <https://jurnalprodi.idu.ac.id/index.php/DP/article/download/1009/849> (2022.11.02. 16:20)

Internetes források:

<https://delhi.mfa.gov.hu/page/sri-lanka>

<https://index.hu/kulfold/2022/04/06/sri-lanka-gazdasagi-politikai-valsag/>

<https://infostart.hu/gazdasag/2022/05/17/oriasi-baj-van-sri-lankan-mar-a-benzin-is-kifogy-az-orszagban>

http://real.mtak.hu/79295/7/329_Mongolia_Politikai_rendszerek_Del_es_Kelet_Azsiaban_b_eliv_1_u.pdf

<https://srilanka.un.org/en/about/about-the-un>

<https://thekootneeti.in/our-story/>

https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2021-0290_HU.html

<https://www.fiia.fi/julkaisu/indias-look-east-act-east-policy?read>

<https://www.foreignaffairs.com/>

<https://www.imf.org/en/Publications/CR/Issues/2022/03/25/Sri-Lanka-2021-Article-IV-Consultation-Press-Release-Staff-Report-and-Statement-by-the-515737>

<https://www.imf.org/en/News/Articles/2022/04/23/pr22129-IMF-Team-Statement-on-Sri-Lanka>

<https://www.imf.org/en/News/Articles/2022/05/20/tr051922-transcript-of-imf-press-briefing>

<https://www.imf.org/en/News/Articles/2022/05/26/pr22171-imf-staff-concludes-virtual-mission-to-sri-lanka>

<https://www.imf.org/en/News/Articles/2022/06/30/pr22242-imf-staff-concludes-visit-to-sri-lanka>

<https://www.origo.hu/nagyvilag/20180528-tobben-meghaltak-a-monszun-miatt-sri-lankan.html>

<https://www.paragkhanna.com/>

<https://www.paragkhanna.com/book/the-second-world-how-emerging-powers-are-redefining-global-competition-in-the-21st-century/>

<https://www.paragkhanna.com/ourasianfuture/>

<https://www.state.gov/u-s-relations-with-sri-lanka/>

[https://www.vg.hu/nemzetkozi-gazdasag/2022/03/kina-25-milliard-dollaros-mentoovet-dobhat-sri-lankanak-2\)](https://www.vg.hu/nemzetkozi-gazdasag/2022/03/kina-25-milliard-dollaros-mentoovet-dobhat-sri-lankanak-2))

<https://www.worldscientific.com/worldscibooks/10.1142/12028#t=aboutBook>